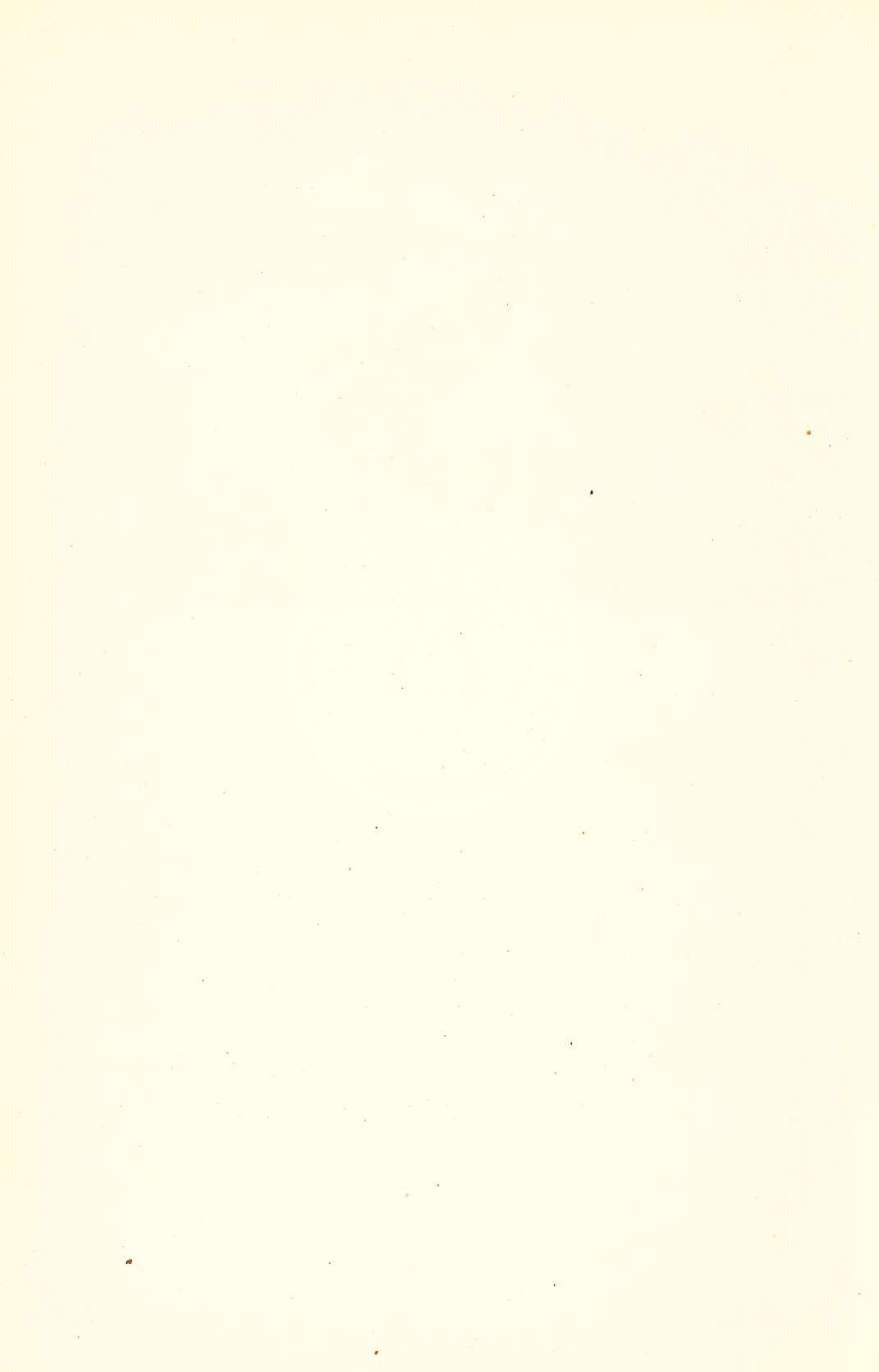

E. KIILPELÄINEN, FINLANDS SÖNDAGSSKOLA.

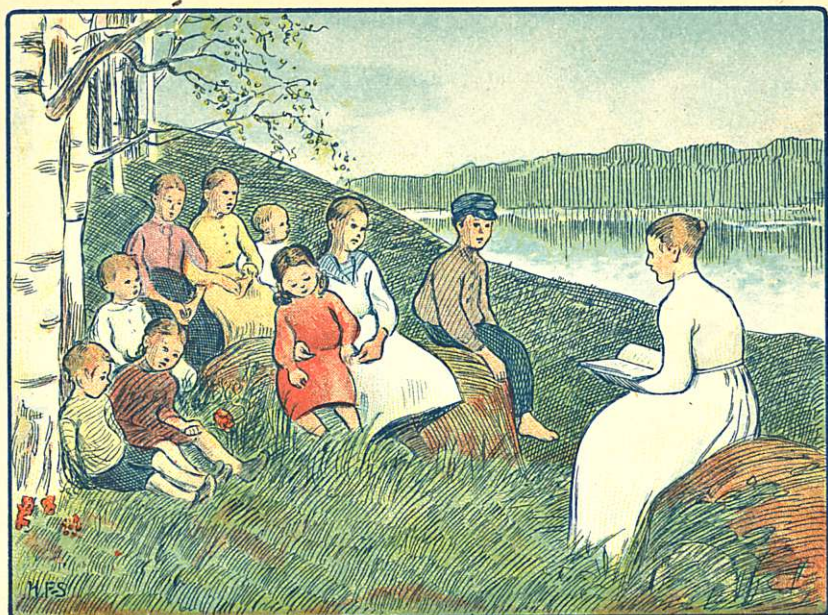
C. B.

FINLANDS SÖNDAGSSKOLA

AV
E. KILPELÄINEN

UTGIVEN MED ANLEDNING AV EV. LUTH. SÖNDAGSSKOLEFÖRE-
NINGENS I FINLAND 25-ÅRS JUBILEUM

EV. LUTH. SÖNDAGSSKOLEFÖRENINGENS I FINLAND FÖRLAG

FINLANDS SÖNDAGSSKOLA

AV

E. KILPELÄINEN

UTGIVEN MED ANLEDNING AV EV. LUTH. SÖNDAGSSKOLE-
FÖRENINGENS I FINLAND 25-ÅRS JUBILEUM

EV. LUT. SÖNDAGSSKOLEFÖRENINGENS I FINLAND FÖRLAG

[Faint, illegible handwritten text]

TAVASTEHUD 1912

TAVASTEHUD STEN- & BOKTRYCKERI A. B.

KÄRLEKSFULLT TILLEGNAD SÖNDAGSSKO-
LANS LÄRARE OCH VÄNNER

ROBERT RAIKES.

SÖNDAGSSKOLANS BEGYNNELSE.

Vi förflytta oss tillbaka i tiden runda ett hundra år.

I Gloucester, en av Englands fabriksstäder, bo tusentals arbetarefamiljer, vilkas barn äro anställda vid stadens spikfabrik för att skaffa förtjänst åt sina illaberyktade och i laster försänkta föräldrar. Livet är uselt och rått. Fattigdom och brist äro i ögonen fallande. Krögarna utgöra undantag. De leva i rikedom. Deras utkomst är säkerställd.

Om man i aftonskymningen råkar promenera på stadens gator och torg, träffar man tusentals barn, vilkas uppsyn omtöcknats av syndens prägel. Deras tal är rått, orden oanständiga. Efter en liten stund ser man en pojkhop i fullt slagsmål, andra följa den med spänd uppmärksamhet och accompanjera med sina svordomar. Och det allra märkligaste: flickorna äro ännu värre såväl i tal som uppförande.

Detta erbjuder en dyster anblick. Inför den tryckes åskådarens sinne av sorg. Frågor flöda fram den ena efter den andra: „tar då ingen vård om dessa små?“ Bjuder icke någon dem något bättre? Finnes det icke en enda människa, som åtminstone ville försöka vägleda dem till Jesus?

Föd mina lamm! Vårda mina får! — så hade mästaren sagt åt sina följeslagare.

De där små, om också försjunkna i laster, voro icke dess mindre Jesu lamm. De voro dyrt köpta. Även för deras räkning finns där uppe ett hem och i det hemmet en Fader, som älskar dem.

* * *

Försjunken i djupa tankar sitter *Robert Raikes* i sin kammar. Framför hans ögon står den nyss upplevade sorgliga synen. Dessa små barns själar tynga hans känslor. Och ju mer han tänker på dem, dess större blir kvalet och smärtan i hjärtat. Denna jagar nattens sömn från ögonen. Det nödgar till bön. Men ännu mera driver det småningom till verksamhet.

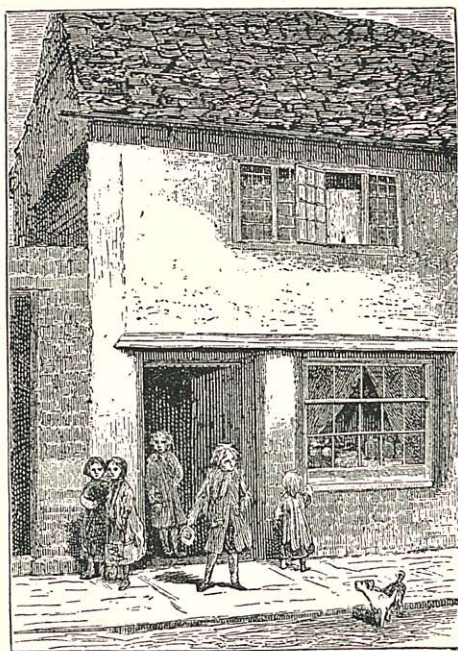
Med bävande hjärta skrider *Robert Raikes*, följande den inre maningen, till arbete. Till en början vidtalar han fyra lyckligare lottade personer att i sina hem avstå ett rum till ett skolrum för barn och att tillika bliva lärare åt dem i innanläsning. På grund av vardagsarbetena skulle söndagen vara den enda veckodag, då skolgång kunde komma i fråga. Dessa personer gävo sitt bifall. Alltså finnas lärare, men huru få barn?

Robert Raikes besöker församlingens präst och meddelar sina tankar i hopp om att av honom erhålla vänligt bistånd. Pastorn är också genast färdig till samarbete och så finna vi dessa båda följande dag söka barn till skolan, som skall hållas följande söndag. Olika slags bemötande och mångahanda svar får man på den färden, men kärleken till saken besegra alla. Följden är, att följande söndag 90 barn hava samlats, vilket antal med tiden växer allt mera. Däri bestod den första söndagsskolan i ordets egentliga mening. Idén spridde sig som en löpeld i England,

så att ett tiotal år senare besöktes söndagsskolorna redan av 300,000 barn.

I känslan av egen svaghet hade Robert Raikes gripit verket an, men han fick erfa Herrens särskilda kraft och välsignelse. Han fick röna sanningen av Mästarens ord: gån — och jag är med eder alla dagar intill världens ände. När Englands folk sistlidna år firade söndagsskoleverksamhetens hundraårsfest, reste det i London en minnesvård åt Robert Raikes. Men värdefullare än denna av människor resta vård är det av Raikes påbegynta arbete, varigenom miljoner barn föras till Kristus. Ur senapskornet har uppvuxit ett träd, som för närvarande utbreder sina yviga grenar över hela den kristna världen, även ända till vårt lilla land.

ROBERT RAIKES FÖRSTA SÖNDAGSSKOLA
juli 1770.

SÖNDAGSSKOLEVERKSAMHETEN I FINLAND.

TIDIGARE ÖDEN.
1807 (1826)—1887.

När vi leta efter söndagsskoleverksamhetens begynnelse i vårt land komma vi till år 1807. Då fram bäres för första gången söndagsskoleidén på prästmötet i Åbo genom biskop J. Tengströms förordande av saken inför prästerskapet. Det är icke säkert, huruvida Tengström själv personligen var förtrogen med söndagsskolearbetet. Antagligt är dock, att han från det hållet mottagit vissa intryck. Likaså beröres saken i Åbo domkapitels cirkulär av år 1807. Däri begäres för första gången uppgifter av prästerskapet angående söndagsskolorna i deras församlingar. Ehuru saken var fullkomligt ny, fick Tengströms uppmaning likväl i någon mån understöd. Av protokollen från 1825 års prästmöte framgår, att söndagsskolor hade inrättats redan i åtskilliga församlingar.

Att dessa skolor icke voro vanliga „söndagsskolor“ eller andaktsstunder för barn, framgår delvis därav, att man icke uppfattade söndagsskolans egentliga ändamål, delvis även av de rådande förhållandena. Undervisningen i dem anordnades så, att stavning, innan- och utanläsning övades jämte det man gav råd och uppmaningar. Skolan, som var i verksamhet företrädesvis sommartid, hölls antingen i kyrkorna eller prästgårdarna. Till dessa tillfällen tillkom det isynnerhet den ungdom, som ämnade sig till skriftskolan, att infinna sig, likaså dem, som hade

försummat de senaste läsförhören. Vidare omnämnes (i kyrkoherdens i Sääksmäki berättelse) att man genom länsmannens försorg låtit hämta uteblivna personer till skolan. Det huvudsakliga syftet var att giva den uppväxande ungdomen teoretisk undervisning. Men skolor i landsbygden funnos i allmänhet icke, ej håller kunde föräldrarna meddela sina barn läskunskap. Såsom lärare verkade företrädesvis prästerna, klockarena, kyrkoväktarne och socknarnas barnlärare, där sådana funnos.

Allt detta var endast en ringa början.

Finska söndagsskoleverksamhetens egentliga, vitt utbredda rötter äro med undantag av från utlandet mottagna inflytelser likväl att söka i de andliga strömningar, som rörde sig i vårt land under det sist förflutna seklets tredje och fjärde decennier. De tiderna voro i sanning andliga vårdagar, då det nya livet överbälgande bryter fram. De voro av Herren sända besökelse-tider för vårt land.

Den mans namn, som är att räknas bland gruppen av den tidens mest framstående personligheter, är *Johan Fredrik Bergh*. Han föddes d. 17 juni 1795, blev student 1816 och präst med de högsta vitsorden 1818. Såsom präst i Hartola 1821 hörde han Herrens skärskilda kallelse. Medlet härtill var en väckt bonde och svår sjukbädd. Men Berghs sinne var fäst vid världen. Nöjena och fint sällkapsliv var allt för honom. Därför kändes följandet av Herrens maning tung. Den gode herden lämnade likväl icke sitt vilsegångna får. Bergh förordnades till präst i Pälkjärvi, varest han kom under den berömda Renqvists inflytande och sålunda trädde närmare Herren. Förföljelsen mot andliga rörelser var denna tid häftig. Målande är t. ex. dåvarande biskop Molanders uppträdande. Under sitt besök i Pälkjärvi prästgård varnade han den unga prästen för att sluta sig till dessa „svärmeandar“, de väckta, emedan för deras skull kunde uppstå — inre krig. Detta krig hade likväl redan börjat i Berghs hjärta och icke upphört. Sedan han blivit adjunkt i Kuopio (1823) kom han i beröring med de väckta i Savolax. Här blev han i tillfälle att se, vilken förföljelse både Renqvist och de väckta fingo utstå. Både statens och kyrkans krafter voro deras motståndare.

Men förgäves. Vårfloden, som icke härstammade från denna värld, började icke mera sjunka, utan steg över sina bräddar, sprängde slussarna och spridde sig vida omkring med rik väl-

JOHAN FREDRIK BERGH.

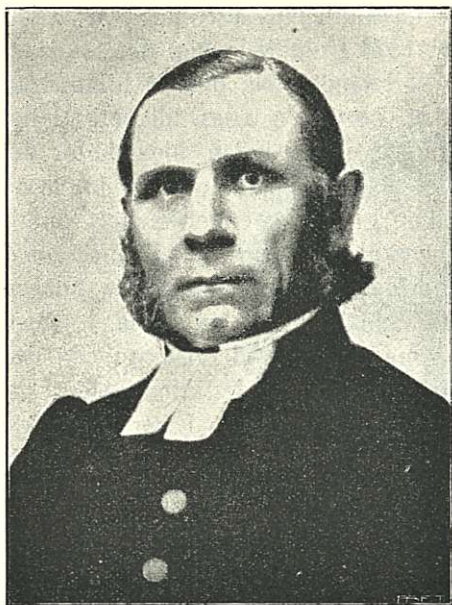
signelse i spåren. Denna syn uppfordrar Bergh att taga det avgörande steget. Med ungdomlig hänförelse slöt han sig till de väcktas hänade hop och isynnerhet mellan honom och deras ledare Paavo Ruotsalainen uppstod ett nära förhållande. Folkun-

dervisningen blev för honom en hjärteangelägenhet och sedan han blivit kapellan i Nurmijärvi 1826 grundlade han där söndagskolor, vilka voro de första i vårt land. Nu, när de himmelska krafterna genomströmmade folket, borde de ledas till verksamhet inom kyrkans egna kretsar och söndagsskolan blev därför det arbetsfält, varest de bland det väckta folket rörliga krafterna kommo till användning. I vilken grad den engelska och amerikanska söndagsskolerörelsen inverkat på Bergh, det kan icke med säkerhet angivas. I varje händelse, var densamma för honom en hjärtesak. I kyrkobyen grundlade han först en skola, i vilken han, såvitt tiden medgav, själv meddelade undervisning. På läsförhören talade han för saken och uppmanade intresserade personer att inrätta likartade skolor i sina byalag. Lärare försökte han få företrädesvis bland forna skriftskoleelever. Dessa „skolmästare“ skulle sammanträda en gång i månaden i kyrkan lördagaftnar till övningsmöten, vid vilka de erhöilo ledning för undervisningen. Skolrummet var i de flesta fall ett rökpörte, som höst- och vinteraftnar upplystes med pärteld. Barnen samlades huvudsakligen för att lära sig innanläsning, sång och katekes. Men mestadels följde också fullvuxna med för att bruka ordet och sjunga. Så gestaltade söndagsskolan sig åtminstone i de avlägsnare byarna till en andaktsstund för både barn och föräldrar. Undervisnings-arbetet ordnade Bergh så, att barnen voro delade i tre avdelningar: abc-klassen, trögläsningsklassen och testamentklassen.

Undervisningsämnenä voro stavning, innan- och utanläsning (biblisk historia och katekes). Men dessutom förklarades dagens evangeliitext. Man såg efter att barnen förstodo det lästa. Troligt är, att man drog försorg även om sång, enär Bergh var en intresserad sångvän och emedan han sedermera under sin vistelse i Jaakkima använde barnen att biträda vid kyrkosången. Till söndagsskolan skulle alla barn i läsåldern infinna sig och icke som förut endast de lata och vanartiga. Att döma av denna undervisningsanordning var söndagsskolan enligt Bergh såväl andakts- som undervisningsstund.

Förutom på folket inverkade Bergh även i hög grad på studentungdomen. Under sin vistelse i Nurmijärvi umgicks han

JULIUS IMMANUEL BERGH.

ofta med studenterna för att försöka leda dem in på livets väg. Sina råd, ja t. o. m. sina tillrättavisingar gav han i kärlek och ödmjukhet. De väckta studenterna voro vanliga gäster i hans prästgård. — Sedan han därtill blivit väckelsebladens redaktör utvidgade sig hans verksamhet över hela landet.

Bergh dog såsom kyrkoherde i Rantasalmi 1866. Mikaelidagen, just då kyrkoklockorna kallade menigheten till Herrens tempel, ingick Berghs trötta ande i Guds folks länge

efterlängtrade vila. — Oberäkneligt stor är betydelsen av Berghs arbete. Det tryckte sin prägel på söndagsskoleverksamheten i vårt land. Det bröt bana, anvisade den väg, som man nu senare har sökt följa. Hans ande och idéer leva och ännu i dag, som är, verka de livande på det arbete, åt vilket han skänkte sitt hjärtas kärlek.

Johan Fredrik Berghs föredöme i söndagsskolarbetet följde sedermera hans yngste broder, lektor *J. I. Bergh*. Andligt sinnade gymnasister använde han såsom söndagsskollärare i Kuopio 1845—46. Några år senare inrättades Kuopio nya stift och domkapitel, varav lektor Bergh blev ledamot. Under sådant förhållande fick söndagsskoleidén i honom en duktig representant i stiftets högsta ämbetsverk. Genom honom blev Johan Fredrik Berghs arbete bekant även för den man, som sedermera utbredde intresset till vidsträckta områden i vårt land och vars förtjänster om söndagsskolarbetet äro större än måhända någon annans.

Aron Gustaf Borg föddes i Vihanti kapell 1810, blev student vid 16 års ålder och teologiedoktor 12 år senare. År 1842 blev han professor i exegetik vid universitetet, 1845 kyrkoherde

ARON GUSTAF BORG.

i Limingo och 1857 kyrkoherde i Kuopio och domprost. I detta ämbete kvarstod och verkade Borg närmare 26 år ända till sin levnads slut.

Dessa äro blott några konturlinier ur Borgs rika liv. Borg

var en begåvad, mångsidig och framför allt flitig arbetare på Herrens åkerfält. Man måste förvåna sig över, huru mycket han hann och förmådde. Detta möjliggjordes endast därigenom, att han hade en sällsynt kraftig hälsa, och stor arbetsförmåga. Man berättar att han såsom yngre kunde arbeta nätterna igenom och likväl vara om dagen i fullt arbete. Ännu t. o. m. i sitt livs aftonstund sågs han vid 4 tiden på morgonen vid arbetsbordet. Till sitt lynne var han brinnande, stundom blixtrande av eld, men samtidigt hjärtlig och känslig. Hans blick var mild, hans uppträdande vänligt och tilldragande.

På många områden finnas spår av Borgs inflytande. Oavsett hans verksamhet på det statliga och samhällseliga området har han isynnerhet såsom själaherde och ivrig vän av kristlig folkupplysning kvarlämnat de rikaste minnen i sina församlingsmedlemmars hjärtan. Borg var en bland sin tids mest framstående predikanter. Den korsfäste och uppståndne Kristus var medelpunkten i hans förkunnelse. På den grundvalen borde man fota även folkupplysningen. Dessutom ivrade Borg för andlig litteratur; särskilt bibelspridning. För detta ändamål stiftade han år 1881 i Kuopio både stads- och landsförsamling skilda bibelsällskap.

Såsom en vän av det kristliga folkupplysningsarbetet har Borg framstått isynnerhet genom sin verksamhet till söndagsskolornas bästa. I det avseendet höjde han sig över sina samtida, och stod närmast J. F. Bergh, vägrödjaren i vårt land.

Borgs egentliga arbete på detta område begynte i Kuopio. Redan före hans ankomst dit hade pastor N. G. Nykopp (död såsom kyrkoherde i Kristina socken) jämte sina tjänstekamrater grundat de första söndagsskolorna år 1854 i Kuopio landsförsamling, varigenom det vid Borgs ankomst fanns skolor i församlingens samtliga läslag. Och då synes biblar hava blivit utdelade åt de mest framstående och flitigaste lärarna dem till uppmuntran och vederkvickelse. Men först när Borg tagit uti med verksamheten började Kuopio söndagsskolor utveckla sig till stor välsignelse tillika medförande fruktbarande inrättningar.

Förutsättningar för söndagsskolans framgång är framför allt fromma och flitiga lärare. Vid dem fäste också Borg stort av-

seende. Flitigt höll han med dem sammankomster, vid vilka man diskuterade saken och råd och lärdomar gåvos. Dessutom höll Borg stundom barn gudstjänster och i förening med dem mönsterkola, provtimmar. Inspektioner av församlingens söndagsskolor företogs flitigt. Samvetsgranna och skickliga lärare ihågkommos med biblar och andliga böcker.

För att befrämja söndagsskolan grundade Borg i sin församling en söndagsskoleförening, den första i sitt slag i landet, och som ännu i dag arbetar livaktigt. Dess uppkomst var följande. Prosten hade kallat sina församlingsbor till allmän kyrkostämma den sista december 1872, vilket de talrikt åtltydde. Till en början höll han bön och hälsade de närvarande välkomna och övergick sedan till att tala om söndagsskolans betydelse och förutsättningar. Bl. a. nämnde han, huru viktigt det är, att lärarne få nödiga läroböcker för att kunna med framgång utföra sin uppgift. Och detta åter fordrar ekonomiska tillgångar. „Men till ett frivilligt kärleksarbete passa endast frivilliga gåvor, skänker av kristlig kärlek och fri vilja.“

Domprosten talade medryckande varmt. Icke att undra, ty under behandling var en fråga, som var honom synnerligen kär. Resultatet var också lysande. Innan han hunnit säga de sista orden, genljödo från församlingsrummets alla hörn ivriga bifallrop. I föreningen inskrev sig genast på andra hundralet medlemmar och kollekten jämte medlemsavgifter växte inom några minuter till nära 600 m. Stunden blev ännu mera gripande, när en gammal söndagsskolelärare Aaro Tuomainen, som på en avlägsen holme höll söndagsskola ända till sin död d. v. s. över 30 år, begärde ordet och å de fattiga barnens vägnar tackade söndagsskoleföreningens stiftare. På ett enkelt, men till hjärtat gående sätt hoppades han, att Herren skulle ännu på den yttersta dagen ihågkomma dem, som hade gjort gott åt barnen, de allra minsta. Detta tal grep så, att på sammanträdet knappast fanns ett enda torrt öga.

Söndagsskolan hade enligt Borgs mening egentligen två uppgifter. Den skulle nära barnens själar med Guds ord och samtidigt förbättra deras hemundervisning. Alltså andakt och under-

visning — dessa voro de två punkter, omkring vilka arbetet borde koncentrera sig. Till andaktsavdelningen hörde psalmsång, bön, söndagsevangeliet och läsning av förklaring däröver (Barnens postilla). Till slut förekom åter bön och sång. Efter en kort paus började den undervisande delen, då man utfrågade dagens evangelium och den förra gången bestämda läxan ur bibliska historien, övade innanläsning, stavning och sång samt förberedde läxan till följande gång. Förrättningen avslutades med bön och gemensam psalm. Såsom ett framsteg måste enligt vår åsikt räknas det, att Borg satte andakten i första rummet i söndagsskolearbetet. De smås förande till kännedom av Jesus Kristus var huvudsaken. Söndagsskolan finge dock icke hindra barnen från kyrkans allmänna gudstjänst, utan tvärtom förbereda dem till densamma. Därför bestämde Borg att i de avlägsnare byarna skulle skola hållas endast varannan söndag, för att barnen skulle kunna slippa med sina föräldrar till kyrkan och också lärarne hava tillfälle att någon gång besöka varandra för att höra på och lära av varandra. Denna sed iakttages ännu i Kuopio församling.

Stor välsignelse efterlämnade denna Borgs verksamhet i församlingen. Det andliga livet blomstrade icke blott hos den växande ungdomen, utan även hos föräldrarna. Barnens läsförmåga förbättrade den även märkbart. Till stor nytta för arbetet har även varit folkskolelärares ådagalagda hjälp och sympati.

Förrän vi kunna lämna granskandet av Borgs livsgärning och skynda vidare, måste vi ännu för en stund stanna för att betrakta hans verksamhet till söndagsskolans fromma utåt utanför sin egen församlingskrets.

Där möter oss till först Borgs litterära verksamhet. Särskilt drog Borg försorg om avlägsnandet av bristen på läroböcker. Så utgav han år 1889 en predikosamling vid namn „Barnpostilla“. År 1872 började han publicera ett särskilt „Månadsblad för söndagsskolorna i våra landsförsamlingar.“ Däri sökte han förklara, vad som oundgängligt behövs för söndagsskoleundervisningen och dess förande till en bättre ståndpunkt. Samma år publicerade han ännu „Bibelord och troslärans huvudsatser, att inläras av mera framskridna elever vid avslutningen av bibliska historiens

berättelse“. Par år därefter utkommo såsom frukter av hans penna: „Lägre avdelningens bok för elever i Finlands söndagsskolor“ och därtill sig anslutande „Frågor till lägre avdelningens bok för lärarne i Finlands söndagsskolor.“ Och följande år d. v. s. 1875 publicerade han ännu „Biblisk historia för söndagsskolor.“ Av dessa utkommo i sin tid flera upplagor. Genom denna sin litterära verksamhet spridde otvivelaktigt Borg söndagsskoleidén över hela landet.

På sitt eget stifts prästerskap utövade Borg stort inflytande. En lång tid var värden om hela stiftet på grund av den åldriga biskopens svaghet överlämnad i hans hand. Härigenom kom han såsom biskopens ställföreträdare att göra täta visitationsresor i det vidsträckta stiftet. På dessa färder försökte han hos sina ämbetsbröder väcka intresse för de honom kärvordna söndagsskolorna, uppmanande dem att grundlägga sådana och uppliva dem som redan voro i verksamhet.

Dessutom skrev han till kontraktprostarna landet runt och uppmanade dem att gynna saken i sina egna distrikt. Men ännu mera. På första finska kyrkomötet år 1876 inlämnade domprosten Borg ett petitionsförslag, som utmynnade i följande anhöllan:

att mötet i underdånighet skulle hos Hans Kejsrerliga Majestät utverka tillstånd till stiftandet av en sådan söndagsskoleförening, som skulle vara gemensam för vårt lands evangelisk-lutherska församlingar.

Saken blev föremål för en livlig dryftning. För förslaget talade kapellanen A. V. Lyra medan lektor G. Lagus motsatte sig detsamma. Prosten J. F. Bergh och friherre S. V. v. Troil voro av den meningen att föreningen bäst skulle fås till stånd på enskild väg. För förslagets förkastande avgavs 40 och för dess godkännande 32 röster varigenom saken för den gången förföll.

Detta nedslog icke Borg.

Han hade profetisk blick, som såg långt in i framtiden. Han var övertygad därom, att det av honom utförda arbetet för

att vinna de små i vårt land för Jesus Kristus var ett sådant arbete, varom Herren skulle draga försorg. Inför honom hägrade en härlig syn: söndagsskola i varenda församling i Finland och en hela landet omfattande söndagsskoleförening. Då han tog farväl av sina lärare, skriver han i sitt Månadsblads sista nummer: „om en gemensam söndagsskoleförening ännu någon gång under mitt liv kommer till stånd i vårt Finland — — — vill också jag med mina sista krafter göra min plikt och då åtminstone, om icke förr, visa, att jag icke lättvindigt, utan av hjärtats lust har läst och studerat den londonska söndagsskoleföreningens dyrbara gåvobrev, som samtliga efter min död skola förbliva i finska söndagsskoleföreningens ego och vård.“

Denna syn var ingen dimbild. Söndagsskoleintresset har därefter vidgats, en förening grundlagts och Borgs åt densamma överlämnade testamente förverkligats. Detta fick hans ögon icke mera skåda. Det anade han också nog själv. Men då redan har måhända rösten hos detta lilla blads redaktör tystnat, då vila hans ben i det älskade fosterlandets djupa mull. Lördagafton den 28 juli 1883 ingick han i sin Herres vila. Ingen person i vårt land har förr eller senare med sådan offervillighet och hängivenhet verkat för söndagsskolans bästa. Herrens ande själfvallet framför allt annat entusiasmerade honom till arbetet, men tillika är det tämligen säkert, att han var särskilt fäst vid barnen och kände särskild kärlek till dem. Härom skriver hans enda i livet varande son:

Man behöver endast läsa min avlidne faders företal till den av honom utgivna katekesförklaringen för att varsebliva hans stora kärlek till folkets barn och deras kristliga uppfostran. Denna kärlek uppfordrar honom att stifta söndagsskolor och utföra troget arbete för deras väl. Ehuru för hans inre blick söndagsskolorna skimra såsom „andaktsstunder“, tvungo rådande förhållanden honom att forma dem något annorlunda än vi nu för tiden vilja att de skola vara.

Den som engång såg och hörde honom inspektera söndagsskolan och på läsförhören, omgiven av en stor barngrupp, med strålande ögon katekiserade, kan icke glömma den uppmärksamhet,

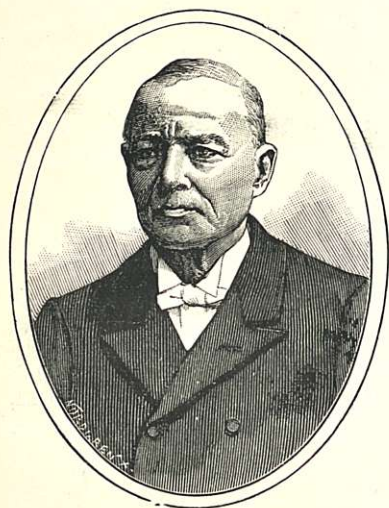
med vilken barnen följde och lyssnade till honom och den kärlek till Herren Jesus och barnen, som glänste fram ur hans ord, mäktigt dragande till sig. Och för barnens skull, endast därför, att någon höll söndagsskola, älskade han även söndagsskolelärarne. Så vitt jag erinrar mig voro midsommardagen lärarne från dåvarande stora Kuopio landsförsamlings söndagsskolor (om jag icke mins oriktigt voro de 105) bjudna till middag på prästgården. Naturligtvis märkte barnets skarpa öga hos mången ödemarksgubbe ett och annat komiskt, för vilket också min avlidna fader

själv hade en klar blick. Men nog märkte vi barn även det, att man icke vågade utöva någon kritik av söndagsskolelärarn. Vi, de två yngsta, fingo någon gång följa vår avlidne far på hans

söndagsskoleinspektionsresor. När söndagsskolestunden var avslutad och eleverna gått bort, tog han lärarne avskilt i en kammare. Och ehuru anmärkningarna alltid voro allvarsamma, stundom t. o. m. stränga, framstod bakom dem en sådan kärlek, att vi aldrig märkte att någon lärare skulle hava blivit sårad. Tvärtom var det mycket vanligt, att också då avskedet var ömt. Minnet av Aron Gustav Borg är helgjutet och klart. Det skall aldrig utplånas ur deras sinne, för vilka den idé är dyrbar, varåt den avlidne offrade sitt livs bästa kraf-

BERNHARD SARLIN.

A. W. LYRA.

ter. På den av dessa två banbrytare Bergh och Borg antydda vägen gick man sedan i stillhet vidare. Bland denna tids mest märkbara söndagsskoleivrare voro prosten i St. Michel *Bernhard Sarlin* och kyrkoherden i Helsingfors, assessor *A. V. Lyra*.

Sarlin blev bekant med söndagsskolarbetet redan under sin skolgång i Kuopio och sedermera såsom präst. Hänförd av idén, försökte han alltid befordra intresset i sin egen församling. Omnämnansvärd är även hans år 1875 utgivna kateketik, som är den första i sitt slag i vårt land och som leder sitt ursprung från de föreläsningar, som författarn från Tuusniemi höll för söndagsskolelärarna under övningsmötena.

I A. V. Lyra fick söndagsskolan en hängiven och framstående målsman. Han offrade sin livsgärning åt förbättrandat och befordrandet av barnens kristliga undervisning och uppfostran. Redan vid 25 års ålder egnade han sig åt barnundervisning; blev präst 1858. Innehade läraretjänst vid Kexholms lägre elementarskola 1862 och utnämndes följande år till lärare i Siitonens (Kymälä) skola i Sordavala. Därifrån gjorde han en fyra månaders studieresa till Tyskland och Schweiz för att undersöka folkskoleförhållandena och isynnerhet religionsundervisningen i folkskolorna. Denna studieresa hänförde honom till att taga itu med religionsundervisningens förbättrande i de finska skolorna. Levande och åskådligt undervisade han religion. Hans dåvarande lärjungar minnas med kärlek sin skickliga lärare. Oförgätliga voro för dem de stunder, då deras kära lärare gav dem den eviga sanningens frö. — Några den avlidnas elever hava blivit Guds rikets trogna arbetare. — Senare hade han tillfälle att verka i vidsträcktare kretsar för religionsundervisningens förbättrande, då han någon tid i egenskap av folkskoleinspektör verkade i Viborgs läns nordligaste trakter och såsom notarie vid Borgå domkapitel följde biskop Schauman på hans visitationsresor i Borgå stift.

För söndagsskolevännerna har han blivit kär därigenom, att han varmt understödde och vinnlade sig om söndagsskolarbetet. Såsom kapellan i Jaakkima verkade han i 7 år med entusiasm och framgång till söndagsskolornas bästa på orten. När han 1879 förflyttades till kyrkoherde i Helsingfors, fortsatte han

samma arbete. Genom hans medverkan beslöts bland Helsingfors stadsmissionsvänner att stifta en hela landet omfattande söndagsskoleförening, som 1886 började sin verksamhet. Ända från början understödde han den såsom dess ordförande eller vice-ordförande i 15 år. Månet lärerikt och uppmuntrande tal höll han på söndagsskoleföreningens årsmöten. Han försökte även genom Borgå domkapitels förmedling gynna söndagsskolesaken, medan han i över 18 års tid var assessor i nämnda domkapitel. I överensstämmelse med av honom givna anvisningar stå Borgå domkapitels cirkulär av den 12 aug. 1887 prästerskapet till maning och ledning i söndagsskoleorganisationsfrågan. Detta dokument är på grund av sitt rika och praktiska innehåll en märkespunkt i den finska söndagsskolans historia. Sedan dess har intresset i gamla Borgå stift allt mera spritt sig isynnerhet i de församlingar, i vilka prästerskapet är saken hängivet.

Bland Lyras litterära publikationer må nämnas: „Till skriftskolan beredande kristendomens undervisning i Finlands församlingar“; „M. Luthers lilla katekes; försedd med exempel och språk ur bibeln“ och „biblisk-historie undervisning, barnens föräldrar och lärare till råd och uppmuntran“.

Innan vi skynda framåt må vi stanna en stund för att betrakta, hurudan den av de nyssnämnda märkesmännen utförda sådden tedde sig, om fröet hade råkat på stengrund för att dö eller i god jord för att bära frukt.

De statistiska uppgifter, som äro tillgängliga från denna tid äro vår ledning vid denna undersökning. En första sådan notis är från år 1872 (Borgs Månadsblad s. 164—182). Enligt den fanns i dåvarande Kuopio stift 975 och i Borgå stift 1,400 skolor. Söndagsskolearbete bedrevs ända till Lapplands gränser. Noggrannare uppgifter om antalet lärare och elever saknas. Lika litet anträffas i ärkestiftet någon som hälst så tidig söndagsskolestatistik. Att samma intresse dock förefanns även där bevisar bl. a. den omständigheten, att i till hands varande protokoll från Åbo prästmöten åren 1842,—64,—71,—75 och 80 nästan i vart enda söndagsskolesaken omnämnes i biskoparnes berättelser, vid mötesdiskussionerna och i de föreslagna diskussionsfrågorna.

Vi hava redan förut nämnt, huru söndagsskolesaken på Borgs tid var före på Kuopio stifts biskopsvisitationer. På samma sätt förfor man delvis även i andra stift (kontraktmötesprotokollet i Tyrvis år 1848 m. fl.) Även behandlades saken stundom i domkapitlets cirkulär.

Ett märkligt blad i vår söndagsskolehistoria är det, att söndagsskolesaken togs upp första gången på 1863—64 års lantdag. Då framlämnade nämligen den förut nämnda prostén J. I. Bergh till prästeståndets behandling ett förslag enligt vilket prästerskapet skulle förpliktas att draga försorg om söndagsskolorna. Enligt ståndets beslut sändes förslaget till stundande synodalmöte. Prästeståndets förfarande var otvivelaktigt riktigt. Ty om nämnda förslag skulle hava blivit stadfäst genom ett lantdagsbeslut, så skulle söndagsskoleinstitutionen förlorat sin frihet och sålunda även den särskilda karaktär, som den har haft ända från Berghs tider.

Även i tidningspressen togs saken till tals. Troligen inträffade detta första gången år 1859, då kyrkoherden i Kuortane, prostén G. Fr. Stenbäck, skrev om söndagsskoleidén i det i Åbo utkommande bladet „Åbo Tidningar“.

I Kejsrerliga manifestet av den 19 april 1858 anbefalles församlingarna att vinnlägga sig om inrättandet av söndagsskolor. „Den första undervisningen i innanläsning bör ske i hemmen, jämte by- och söndagsskolorna, om vilkas inrättande i mån av behov varje församling bör draga försorg.“

Det fanns även präster, vilka understödde dylika officiella skyldigheter. Så t. ex. majoriteten på Kuopio prästmöte år 1864 ansåg önskvärt, att söndagsskoleinspektioner och övningsmöten skulle bliva prästernas obligatoriska åliggande. På söndagsskolemötet i Borgå år 1880 beslöts åter, att prästerskapet tillkomme att, i möjligaste mån, t. ex. engång månatligen anordna kateketiska övningar med söndagsskolelärarne. Om också dylika åtgärder icke voro alldeles allmänna, utgjorde de dock viktiga faktorer beträffande lärarnes utbildning. Likaledes bidrog till samma sak den söndagsskolan berörande litteraturen, varom redan förut nämnts. Ett värdefullt tillägg därtill från denna tid bör påpekas: „Flyborgs barnpostilla“, översatt till finskan av pastor Nilson 1870

och G. E. Richters till finskan översatta „Söndagsskolelärares bibliotek“.

I början av vårt tidevarv var söndagsskoleverksamheten mestadels mekanisk läsövning. Andaktssynpunkten blev överhuvud mer eller mindre åsidosatt. Det väsentligaste skälet därtill var, att ambulatoriska och folkskolor funnos jämförelsevis litet, varför man ville använda söndagsskolor för att upphjälpa läskunnigheten, som de också i hög grad hava befordrat. Småningom började man dock med Berghs, Borgs och många andras föredöme för ögonen alltmera lägga vikt också vid den uppbyggliga sidan. Det framgår av yttranden i den tidens prästmötes protokoll.

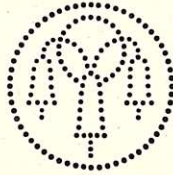
Genom de ovan påpekade inverkningarna utbredde sig söndagsskolan till allt vidsträcktare områden. År 1888 fanns i Borgå stift 53,836 söndagsskoleelever och i Kuopio 38,056 och följande år var i hela landet elevernas antal inalles 107,756. Likväl fanns ännu stora områden överallt i landet, men isynnerhet i ärkestiftet, inom vilka icke något slags söndagsskolearbete utövades.

Det tidevarv, som vi i det föregående hava undersökt, har nu nått sitt slut. Om vi ännu engång kasta en överblick därpå så se vi att dess ursprung tillhör en tid av väldiga religiösa rörelser, då Herrens ande mäktigare än någonsin förr blåste över vårt folk. Kraftigt uppbyggde Herren då sin kyrka. En makt, varav kyrkan då hade trängande behov, började välla fram ur folkets djupa led, där, varest evighetslängtan icke hade förkvävts i formalism. Den senare väckelsens tid var för handen.

Till denna mänskligt sett lyckliga tid sluter sig söndagsskolearbetets uppkomst. Vi se huru den utvecklar sig från en liten, anspråkslös början, växer, förkovrar sig och vinner stadga mitt i virvlar av motstånd, huru de av Herrens ande skolade krafterna med hängivenhet odla denna idé. Här och där är söndagsskolearbetet i full blomstring. Ungdomlig framträder den mångenstädes i förgrunden.

Och likväl har detta tidevarv också sin skuggsida. En gemensam, inspirerande ledning saknades. Redan i denna brist låg en fara nära, att hängivenheten skulle slappas och utvecklingen skulle börja gå tillbaka. Försök att avlägsna denna fara se vi nog företagna, men utan resultat. När vår-tidsperioden har svunnit hän, saknar söndagsskolearbetet i vårt land ännu en gemensam ledning, som med beaktande av hela landet, skulle organisera det förut påbegynta arbetet och rödja ny väg på de karga markerna. Färdig föreligger grunden och byggnadsmaterialen; byggnaden, som skulle förena ämnena till ett, den blott fattas. Den viktiga uppgiften kvarblir åt det gryende tidevarvet.

SENARE ÖDEN.

1887—1912.

Såsom vi förut hava sett saknade söndagsskolearbetet gemensam ledning. Jordmånen var ännu icke därtill tillräckligt beredd. Småningom nådde likväl söndagsskolearbetet en sådan bärvidd och förhållandena gestaltade sig sådana, att en sammanslutning av krafterna blev möjlig ja t. o. m. oundgänglig.

FINSKA SÖNDAGSSKOLEFÖRENINGENS UPPKOMST.

Redan ungefär år 1883 var söndagsskolearbetet i sin begynnelse bland Helsingfors stadsmissionsvänner. Somliga samlade barn från avlägsna gator och förde dem till missionens dåvarande hydda, andra åter buro ett litet orgelharmonium till de s. k. Antipoffska gårdarna, som voro riktiga nästen för laster. Där samlades en stor hop barn och även fullvuxna omkring söndagsskolelärarne.

Från denna lilla början utvecklade sig sedan en stor, välsignelsebringande verksamhet bland huvudstadens till tiotal tusenden stigande små. Varje vecka har sedermera hållits under ledning av någon präst textförklaringsmöte. Såsom texter har använts söndagsskoleföreningens texter. Engång månatligen har man samlats till diskussionsmöte, då någon lärare har givit provlektion eller framställt någon diskussionsfråga.

Söndagsskolebibliotek för elever och lärare har likaså funnits.

Här, i kretsen av vänner till Helsingfors stadsmission uppstod år 1886 tanken att stifta en sådan förening, som domprostten Borg på sin tid hade föreslagit på kyrkomötet om också re-

E. af FORSELLES.

A. LÖNNROTH.

sultatlöst. Rådande förhållanden, noggrannare kännedom av söndagsskolearbetets ledning utomlands och möjligen även delvis uppblomstrande andligt liv verkade därhän, ett denna fråga ånyo vaknade till liv.

HILDA GRANSTEDT.

ZELMA LINDH.

Från tanke skred man även till handling.

Det första mötet om saken hölls i Helsingfors d. 16 maj 1886, då 15 medlemmar från därvarande söndagskoleförening voro närvarande. Från mötet, på vilket pastor A. Lönnroth förde ordet, anteckna vi här följande. Herr E. av Forselles höll ett föredrag om söndagsskolehistoriens utveckling i skilda länder och framställde, huru man skulle kunna organisera en likartad verksamhet även i vårt land. Efter en längre diskussion beslöt mötet tillsätta en femmannakommitté, vilken skulle få till uppgift att uppgöra förslag till stadgar till ett följande möte. Kommittémedlemmar blevo herr E. av Forselles, pastor A. Lönnroth, fröken Hilda Granstedt och fru Zelma Lindh. Den femte medlemmen skulle kommittén själv få välja och utsågs därtill assessor A. V. Lyra.

På följande sammanträde den 8 dec. 1886 företog man en granskning av det av kommittén uppgjorda förslaget till stadgar för den planerade föreningen, vilken granskning fortsattes på ett några dagar senare hållet möte eller d. 13 dec. Nu godkändes slutligen stadgarne för den tillämnade föreningen och utsågs en kommitté att söka vederbörlig stad fästelse för desamma, att få dem på lämpligt sätt publicerade för allmänheten och att med det samma sprida anteckningslistor för medlemmar. Till denna kommitté hörde: prosten A. V. Lyra, fältprosten A. Lönnroth, protokollsekreteraren E. A. Forsell, universitetsamånuensen Emil av Forselles, fru Zelma Lindh, lärarinnan Hilda Granstedt och fröken Viktoria Laurell. När listorna återkommit, skulle kommittén sammankalla dem, som tecknat sig såsom medlemmar i föreningen, till konstituerande möte och under tiden interimistiskt taga hand om föreningens angelägenheter.

VIKTORIA LAURELL.

FÖRSLAG TILL STADGAR

FÖR EVANGELISK-LUTHERSKA SÖNDAGSSKOLEFÖRENINGEN I FINLAND.

§ 1.

Evangelisk-Lutherska söndagsskoleföreningen i Finland har till ändamål att för främjande av barnens undervisning i kristlig tro och kunskap befordra stiftandet och upprätthållandet i landets församlingar av frivilliga söndagsskolor, vilka verka på Guds ords grund och i enlighet med gällande kyrkolag.

§ 2.

I sådant syfte ombesörjer föreningen utgivande av lämplig söndagsskolelitteratur, tidningar m. m. samt understöder efter förmåga såväl lokalföreningar som enskilda söndagsskolor, vilka, med godkännande av föreningens syfte, i nedan stadgad ordning ansluta sig till densamma.

§ 3.

Inträde i föreningen står öppet för envar, som omfattar dess ovan angivna syfte samt i ledamotsavgift erlägger en mark om året eller på en gång tjugufem mark. Till betryggande av föreningens ekonomiska ställning samt bestridande av erforderliga utgifter, berättigas föreningen att utom ledamotsavgifterna emottaga frivilliga gåvor och testamenten. För samma ändamål må och årligen på någon dertill lämplig söndag en allmän kollekt för Evangelisk-Lutherska söndagsskoleföreningen i Finland uti samtliga landets lutherska kyrkor uppbäras.

§ 4.

Föreningens angelägenheter ombesörjas av en bestyrelse med säte i Helsingfors, bestående av 9 ledamöter, av vilka 5 vid sammanträde böra närvara för att beslut skall kunna fattas, och ega bestyrelsens ledamöter att sig emellan utse ordförande, vice ordförande, sekreterare och kassaförvaltare. Av bestyrelsens ledamöter avgå årligen 3, första och andra gången efter lottning och sedermera i tur; de avgående kunna återväljas.

§ 5.

Årsmöte hålles på ort och tid, som av bestyrelsen bestämmes. Vid detta möte behandlas söndagsskolan och föreningen rörande frågor, avgives av bestyrelsen berättelse om föreningens verksamhet, inväljas i förutnämnd ordning ledamöter i bestyrelsen samt utses revisorer av räkenskaperna. Enkel röstpluralitet avgör val och beslut utom i fråga om ändring av dessa stadgar, vartill två tredjedelars majoritet erfordras. Frånvarande föreningsmedlem have rätt att genom fullmakt sin talan och rösträtt vid årsmöte åt annan medlem överlåta.

Varder en vid fråga om val såsom ombud av flere anlita, må sådant ej gillas. § 1 skall dock bibehållas oförändrad så länge föreningen såsom sådan existerar.

§ 6.

Önskar lokalförening eller enskild söndagsskola ansluta sig till föreningen, ingive i sådant avseende redogörelse om huru den verkat och framdeles vill verka, varefter å bestyrelsens prövning ankommer huruvida nämnda anhållan må beviljas, och ållige varje till föreningen hörande lokalförening eller söndagsskola att årligen om sin verksamhet till bestyrelsen inberätta.

§ 7.

Föreningen, som gör sig försäkrad om välvillig och nitisk medverkan av landets prästerskap, står vad angår dess lokalföreningars, skolors och dess egen verksamhet under de kyrkliga myndigheternas uppsikt samt är skyldig att över nämnda verksamhet årligen avgivna underdånig berättelse. Sådan berättelse, omfattande tiden för nästföregående kalenderår, insände bestyrelsen inom utgången av Februari månad varje år genom vederbörande domkapitel till landets styrelse.“

Dessa stadgar fingo nådig stadfästelse d. 26 maj 1887. Tillika förordnade senaten att till förmån för föreningen årligen skulle uppbäras en kollekt på sista söndagen efter trettondagen i alla landets evangelisk-luterska församlingars kyrkor. Stadgarna skickades 1887 jämte medlemsanteckningslistor till alla präster och söndagsskolevänner i landet med uppmaning till dem att sluta sig till föreningen. Såsom medlemmar ingingo inalles 585 personer, bland dem ett hundratal präster. Det konstituerande mötet hölls sedan i Tammerfors d. 23 aug. 1888 i sammanhang med prästmötet.

Sålunda hade Aron Gustav Borgs tanke att stifta en hela landet omfattande söndagsskoleförening förverkligats. Sinnena voro nu redan så mogna, att dess genomdrivande icke mera mötte större svårigheter. Ledning, omkring vilken de för samma mål stärvande krafterna skulle koncentrera sig, hade man erhållit. Huru den har verkat, vilka synliga frukter dess verksamhet har burit, det få vi se av det följande.

1. PREDIKAN OCH UNDERVISNINGSVERKSAMHET.

Stor välsignelse och vederkvickelse har föreningen otvivelaktigt medfört åt vår kyrka och isynnerhet genom sin söndagsskolesaken behandlande predikoverksamhet. Den har tänt liv i döda bygder och vederkvickt trötta krafter. Den har varit ett stort verktyg i arbetet på inre missionsområdet.

De första åren utövade föreningen denna verksamhet utslutande genom frivilliga krafter, då föreningen icke hade någon ordinarie predikant. Av denna orsak kunde man icke håller utvidga predikoverksamheten så långt, som det sedermera har varit möjligt. När föreningen år 1898 fick en egen sekreterare, vartill pastor *Rob. Hernberg* kallades, upplivades verksamheten. Till sekreterarens åligganden hörde bl. a. att besöka åtminstone 50 församlingar årligen. Om sina erfarenheter och sin arbetsmetod berättar pastor R. Hernberg bl. a. följande, „överallt har jag mottagits med glädje och allestädes har jag funnit ivriga söndagsskolevänner. I kyrkan har någon gång funnits ett mindre antal åhörare, söndagsskolelärare och barn, men orsaken därtill har varit antingen hemmets avlägsenhet från kyrkan eller liksom i maj menförstiden isarna eller i augusti den stora brådskan, skördetiden. Under vardagarna, då församlingens prästerskap icke har anordnat någon särskild söndagsskolefest, har jag arrangerat min förrättning i kyrkan sålunda, att sedan jag predikat om söndagsskolesaken, har jag låtit söndagsskolelärarne jämte barnen klassvis uppträda för att giva provundervisning. Detta har jag icke anhållit om för att inspektera församlingens söndagsskolor, ty dessa skolors visitatorer äro församlingens prästerskap, utan för folkets skull, för att det skulle med egna ögon se, att söndagsskoleverksamheten icke är någon knutsyssla, utan ett arbete, som uppbärs och godkänns av församlingen och hela finska kyrkan. Men även för läraren, barnen och mig själv har det varit nyttigt att man har fått höra undervisning i kyrkan. Kanske barnen härigenom hava lärt sig bättre uppskatta lärarne, då de se att hela församlingen och icke allenast något byalag

övervakar och värnar deras arbete. Och lärarne i sin tur få härav uppmuntran såväl som förmaning. De märka huru icke allenast den egna församlingens präster bära omsorg om dem, utan att man även i vidsträcktare kretsar utom församlingen vill giva dem råd och ledning.

När föreningen sedan år 1903 fick statsunderstöd Fmk. 5,000 och sekreteraren fribiljett på finska statsjärnvägarna, kunde föreningen härigenom icke blott utvidga förlagsrörelsen utan även antaga i sin tjänst en lekman, vars skyldighet det var att biträda sekreteraren i hans vidsträckta arbete.

Till denna uppgift valdes år 1904 diakonen *A. Laitinen*. Hans arbetsdistrikt blevo i främsta rummet sådana trakter, i vilka ännu ingen söndagsskola fanns eller i vilka de av en eller annan orsak höllo på att dö. Bland de för hans verksamhet givna in-

struktionerna må följande punkter nämnas: „Enligt varje församlings kyrkoherdes råd bör han arbeta på så många platser inom församlingen, som behovet påkallar. På mötesplatserna bör han hålla a) föredrag om söndagsskolesaken b) vid samma tillfälle anordna söndagsskola c) diskutera med de närvarande, vilka åtgärder borde vidtagas till förmån för söndagsskolan just på den orten. — På varje ställe bör man försöka komma till ett praktiskt resultat genom att rådföra sig med kyrkoherden och genom att uppmana vederbörande ortsboar att vända sig till kyrkoher-

ROB. HERNBERG.

A. LAITINEN.

TANELI VILKUNA.

den i församlingen, om de hava lust att egna sig åt söndagsskolearbetet. Förrän han lämnar församlingen bör han besöka kyrkoherden för att berättas om sin verksamhet.

År 1908 antogs till biträde åt överombudsmannen diakonen *Taneli Vilku*. Bägge biträden äro allt fortsättningsvis i föreningens tjänst.

Utom dessa ordinarie arbetare har föreningen fått vänligt bistånd av församlingsherdarne. På predikofärder hava under årens förlopp rest, bl. a. följande prästman: A. Aimonen, A. O. Blomberg (Vuorimaa), Johannes Borg, L. Bengelsdorff, A. L. Gu-

lin, Hannes Hansson (Haahti), K. A. Hildén, T. Hohenthal, T. Hulkkonen, Eero Hyvärinen, V. Helle, A. Keihänen, P. Korpi, Y. Kivioja, A. V. Lyra, A. Lönnroth, Felix Lujanen, K. M. Martin, E. Murén, O. Hj. Pakarinen, J. A. Peltonen, Kaarlo Sahlberg (Varmavuori), R. Sarlin, Johannes Smolander, A. Taube, V. Tiitola, U. Tuhkanen, G. Törnvall, J. V. Vartiainen och N. Vitikainen, samt teol. stud. J. Tuominen och missionseleven Edv. Tallbacka.

Från en liten begynnelse har denna predikoverksamhet utvecklats så, att nu redan årligen hålles från föreningens sida söndagsskolefester och predikningar i över 200, senaste år i 277 församlingar. I förening härmed böra även årsmötena nämnas, vilka hava hållits i särskilda delar av landet och vilka gestaltat sig till fester för söndagsskolevännerna i hela landet. I programmet, som i allmänhet har varit mångsidigt och praktiskt, har ingått predikningar, föredrag, diskussioner, provtimmar m. m. Att dessa hava vunnit stort bifall, bevisar bl. a. den omständigheten, att i många församlingar ges från vederbörlig söndagsskolekassa resemedel till mötet åt deltagande söndagsskolelärare. Likaså har även föreningen å sin sida årligen utdelat några hundra mark såsom resebidrag åt medellösa och långvägaresande lärare.

Det första årsmötet hölls i Helsingfors d. 12 jan. 1890. Ehuru icke många söndagsskolevänner hade infunnit sig från landsorten, voro likväl de skaror, som då strömmade till gudstjänsterna i stadens kyrkor, tämligen stora. Klickfull var isynnerhet Nikolaikyrkan, varest prosten B. Sarlin från Valkeala höll finsk predikan. Efter gudstjänsten samlades mötesdeltagarna i Nikolaikyrkans paviljong, där direktionens ordförande, prosten Lyra hälsade de närvarande välkomna. Sekreteraren uppläste årsberättelsen, som behandlade föreningens uppkomst och verksamhet ända från grundläggningsstunden. Sedan förrättades val av funktionärer m. m.

Årsmöten hava sedermera hållits i Jyväskylä, Lahtis, Villmanstrand, Joensuu, Tammerfors, St. Mickel, Åbo, Uleåborg, Kymmenedals folkhögskola, Kuopio, Raumo, Sordavala, Tavastehus, Viborg, Vasa och St. Michel.

Under de sista åren har genom överombudsmannens och hans biträdns försorg anordnats i särskilda trakter i landet några dagar fortgående föreläsningkurser för söndagsskolelärare. I utförandet av programmet hava förutom präster, även lärare vid högre skolor och folkskolelärare, vidare somliga bland de mest framstående söndagsskolelärarne tagit del. Genom föredrag, diskussioner, bibelstudier och provlektioner har man velat väcka och utveckla söndagsskolelärarne att med större hängivenhet och förståelse än förut fortsätta sitt påbegynta frivilliga kärleksverk. Stundom hava sådana kurser åtnjutit talrikt deltagande och uppväckt större intresse för saken än förut på den orten. Den korta erfarenhet, som förefinns, ådagalägger, att sådana kurser äro egnade att draga allvarliga och på barnundervisningens område arbetande personer inom söndagsskolans verksamhetskrets. Sålunda kan söndagsskolans verksamhet, som mer eller mindre lidit brist på arbetskrafter, med tiden befrias därifrån och få kompetenta förmågor till sitt vidlyftiga arbete. På ett dylikt, nyare arbetssätt har man också i våra grannländer, Skandinavien, börjat alltmera under de sista tiderna fästa sin uppmärksamhet.

Dessa kurser hava hållits år 1910 i St. Michel, Salo, Björ-

neborg, Idensalmi och Forssa samt år 1911 i Kymi, Joensuu, Ylivieska, Uleåborg, Villmanstrand och Ekenäs.

Den av föreningen bedrivna vidlyftiga predikoverksamheten och de talrika söndagsskolefesterna hava upplivat vår kyrkas prästerskap till den grad, att många bland dem av eget initiativ hava dragit försorg om lokala söndagsskolefester och barn gudstjänster. Så berättas t. ex. i en årsberättelse: „på allt flera platser har man dessutom genom prästerskapets åtgärder börjat under den varma årstiden hålla antingen gemensamma barn gudstjänster i församlingens kyrka, dit alla församlingens barn, men isynnerhet söndagsskoleeleverna äro i tillfälle att komma, eller andliga barnfester i naturens sköte, vid vilka tillfällena omsorgsfullt det andliga behovet, Guds ords användning, har varit huvudsak.“

Skolinspektionerna och anställandet av övningsmöten är även ett resultat av föreningens verksamhet. Ställvis hava nämligen prästerna på berömvärdt sätt flitigt verkat till sina skolors fromma. Så kunde t. ex. biskop Råbergh på ett prästmöte i Borgå säga: „I de flesta församlingar håller prästerskapet varje månad övningsmöten för lärarne, i alla församlingar håller prästerskapet söndagsskoleinspektioner.“ Att det oaktat sakerna icke överallt stå på samma goda ståndpunkt bevisas bl. a. därav, att det ofta i föreningens årsberättelser klagas däröver, att prästerna icke överallt vårdar sig om söndagsskolorna i sina församlingar. — Annorstädes, företrädesvis i större församlingar, hava även lekmännen, särdeles gudfruktiga folkskolelärare, biträtt prästerskapet vid söndagsskoleinspektionen.

Med särskild tillfredsställelse bör här påpekas, att samtliga stifts biskopar hava talat till förmån på saken bl. a. i sina officiella berättelser och vid biskopsvisitationerna. Dessutom har på synodalmötena någon söndagsskoleområdet berörande fråga upptagits till diskussion, varigenom uppmärksamheten vid dessa offentliga tillfällen har riktats på söndagsskolans dyrbara sak.

Man har även försökt upprätthålla växelverkan med utlandets söndagsskolerörelse. Föreningens styrelse har ofta sänt representanter till de allmänna utländska söndagsskolekongresserna för att

få nya impulser och eggelser och för att bekantgöra för utlandet vårt lands söndagsskolearbete.

Såsom yttring av ett livaktigt intresse bör även anses uppkomsten av lokalföreningar, vilka otvivelaktigt till stor del äro frukter av föreningens verksamhet. Likasom den tidigare nämnda Kuopio föreningen, så syfta även dessa senare stiftade att befordra och stöda lokala söndagsskolesträvanden. Enligt senaste årsberättelse finnas 36 sådana föreningar nämligen: i Fredrikshamn och Veckelaks, Lahtis, Längelmäki, Ruokolaks, St. Michel, Kymmene, Humpvila, Vederlaks, St. André, Vesanto, Sippola, Orivesi, Rautjärvi, Forssa-Tammela, Kuopio stad, Eräjärvi, Akkas, Urdiala, Loimijoki, Jyväskylä stad, Impilaks, Toivakka, Jaakimvaara, Räisälä, Metsämaa, Piikis, Filppula, Kangasala, Kuorehesi, Valkjärvi, Korpiselkä, Maaninga, Sysmä, Uleåborgs prosteris söndagsskoleförening och de svenska lokalföreningarna i Sjundeå och Dragsfjärd.

Förutom dessa här uppräknade, finnas några självständiga föreningar, vilka, ehuru de icke direkt stå i förbund med Söndagsskoleföreningen i Finland, likväl arbeta i harmoni och gott samförstånd med densamma. Sådana påträffas i Kuopio, Helsingfors och Åbo. Vi hava i annat sammanhang redogjort för uppkomsten av och verksamheten inom föreningarna på de två förstnämnda orterna. Därför framställa vi här endast några drag från Åbo förening.

Söndagsskolearbetet i Åbo är icke gammalt, men har be drivits med varmt intresse. Såsom vägrödjare på detta område må nämnas fröken Augusta von Konow († 1898). Hon öppnade, driven av Kristi kärlek, på 1870 talet en söndagsskola, som fick stort erkännande och vars elevental ständigt växte. Under sin bästa tid hade den över 100 elever. Skolan vara svenskspåkig. Genom fröken v. Konows söndagsskola blev Guds ord till väl signelse för mångt hem och mången ung blev dragen till Gud. På de årliga jul- och sommarfesterna uppträdde de i Åbo då tjänstgörande prästerna, såsom C. H. Alopæus (dövstumskolans föreståndare, sedermera biskop i Borgå), G. Dahlberg (domkapi telsassessor, sedermera domprost) m. fl.

Senare, ungefär 1885 inrättades genom Åbo sjömansmissions försorg en finsk och en svensk söndagsskola, som hölls i sjömansmissionsgården (nuv. stadsmissionens) vid Parkgatan. Den finska söndagsskolan leddes en längre tid av handlanden H. Kestilä († 1911) och den svenska av handlanden K. F. Pousar, som för närvarande bor i Stockholm. I skolorna funnos många elever. År 1888 ville fröken v. Konow avgå från ledningen av sin söndagsskola. Hon kände sig på grund av ålder redan alltför klen att fortsätta med den. Pastor A. Keihänen samtyckte till att åtaga sig nämnda skolas ledning och anslöt sedermera därtill ett par finska söndagsskolor. De besöktes av mycket talrika elever. Den tiden var Åbo söndagsskolearbets vårtid.

Arbetet ordnades sedermera genom stiftandet d. 11 sept. 1891 av „Åbo ev. luth. söndagsskoleförening“, som har följande stadgar:

§ 1.

Evangelisk-lutherska söndagsskoleföreningen i Åbo, som har till ändamål att befrämja barnens kristliga och sedliga uppfostran, godkänner de stadgar Hans Kejsrerliga Majestet godkänt och stadfäst för „Evangelisk-lutherska söndagsskoleföreningeu i Finland, dock med de förändringar förhållandena här fordra.

§ 2.

Föreningen väljer en bestyrelse bestående av 7 medlemmar, vilka åter sig emellan välja ordförande, sekreterare och kassör.

§ 3.

Årsmöte hålles i slutet av maj eller i början av juni, vid vilket avgives redogörelse över föreningens verksamhet. Av bestyrelsens ledamöter avgå under de två första åren 2 efter lottdragning och det tredje året de kvarblivna, men kunna återväljas. Vid årsmötet väljes även revisorer av räkenskaperna.

§ 4.

För befordrandet av söndagsskolesaken hålles månatligen föredrag på finska och svenska, varvid kollekt för ändamålet uppbäres.

§ 5.

Föreningen är berättigad att emottaga testamenten och gåvor.

Till föreningens första styrelse hörde: domprosten G. Dahlberg, ordförande, fröken A. v. Konow, fröken Ida Vetterstrand, pastor V. Lehtonen (sjömansmissionens dåvarande predikant), kassör, folkskoleläraren G. Lindman och pastor A. Keihänen, sekreterare.

År 1893 ombildades „Åbo sjömansmissionsförening“ till „Åbo stadsmission“ till vars viktigaste uppgifter hörde arbetet bland barn. Söndagsskolearbetet fick sålunda även ny eggelse. Många av stadens präster togo med iver del däri. När år 1902 en ny extraordinarie prästtjänst inrättades i församlingen, beslöts att till den samma bl. a. skulle höra söndagsskoleledningen. Pastor J. E. Kallio, som utnämndes till denna tjänst, ledde ensam några års tid söndagsskolearbetet. År 1905, när kapellanernas antal ökades till sex, tog var och en av dem ledningen av söndagsskolorna i sitt distrikt om hand, ehuru beredelsemötena voro gemensamma och kapellanerna i tur och ordning ledde dem. Så fortättes arbetet allt ännu.

Barnens antal i söndagsskolorna har växlat mellan 1,000 och 1,500. För närvarande är antalet litet mindre. Orsakerna härtill äro många. Åtskilliga nya föreningar hava uppstått och flera av dem hava söndagsskolor eller barnavdelningar. Också föreningarnas allmänna möten besökas av många barn, som därför hava uteblivit från den allmänna söndagsskolan. Lärarnes antal har under tidernas lopp varierat, men i medeltal varit ungefär 50.

Vad beträffar undervisningsväsendets anordnande i söndagsskolorna, så har man ännu icke tills vidare fått till stånd ett arbetsätt, som vore gemensamt för samtliga skolor i landet. Orsaken härtill ligger icke blott i de lokala förhållandena eller praktiska omständigheter, utan även de skiljakliga principiella uppfattningarna om söndagsskolans uppgift. Enligt vår mening föreligga i detta avseende tre skilda åsikter.

Under de första tiderna lades huvudvikten i de flesta skolor på den teoretiska sidan. Uppbyggelsen blev en bisak. Det berodde delvis därav, att man icke förstod söndagsskolans betydelse, som också därav, att läskunnigheten på många ställen stod på en mycket primitiv ståndpunkt. Folkskolor funnos icke, knappast am-

bulatoriska skolor på landsbygden. Prästerna började grundlägga skolor, i vilka barn söndagligen undervisades i stavning och innanläsning. På samma gång förhörde de i katekes- och stundom även biblisk historieläxor. Så arbetades flitigt utan större pedagogiska insikter, ett arbete, varav helt säkert tusenden fått välsignelse. Men tillika har det samma också haft sin skuggsida. Det har i sin mån fött och lämnat efter sig den uppfattningen, att man icke behöver inrätta söndagsskolor i de trakter, där ambulatoriska eller folkskolor finnas, emedan dessa ersätta det, som söndagsskolan ger. Sålunda har detta äldre arbetssätt omedvetet hindrat söndagsskolornas spridning. Men det har verkat hämmande även på barnen. När man par, tre timmars tid plågar dem med torr innanläsningsövning och mekaniskt förhör av läxor, så är det icke underligt, att vilodagen, Herrens dag, kännes såsom en lång, tråkig arbetsdag och att söndagsskolegången blir motbjudande. Tillika förslöas uppfattningen av helgdagens helighållande.

De, som hålla på en motsatt åsikt, motivera sin ståndpunkt på följande sätt: nu, när religion undervisas på ett tämligen tillfredsställande sätt i alla Finlands folk- och ambulatoriska skolor, varav redan många finnas i varje kommun, så att icke ett enda barn längre behöver sakna religionsundervisning, så kunna söndagsskolorna bliva egentliga andaktsstunder, barn gudstjänster, vid vilka på ett barnens uppfattningsförmåga motsvarande sätt åt dessa meddelas i huvuddrag det, som åt de fullvuxna erbjuds vid de allmänna gudstjänsterna. Dit borde då höra synda- och trosbekännelse, ett kort utfrågande av texten, böner och sånger.

Enligt denna anordning väckes barnen att förstå söndagens rätta firande och betydelse och uppfostras att ända från ungdomen akta gudstjänsten, så att man, när de nått en mognare ålder, kan vänta av dem flitiga kyrkobesökare. En sådan andaktsstund stöder det andliga liv, vartill början hos barnen inplantats i dopet. Endast i undantagsfall och på anfordran av föräldrarna må man öppna något tillfälle till läxor, dock så, att barnet vid återkomsten från söndagsskolan behåller den uppfattningen, att det besökt en gudstjänst och icke en vanlig skola. (Se

assessor V. Vallis referat på Söndagsskoleföreningens årsmöte i Uleåborg 1912, Söndagsskolebladet N:o 9.)

Denna ståndpunkt intar för närvarande en stor del av vårt lands söndagsskolevänner och -arbetare. Och det tycks som om detta åskådningssätt allt mera skulle vinna terräng. Därhän lutar också föreningens ledning. I dess årsberättelser och övriga publikationer betonas detta. Så yttras det på ett ställe (Se Söndagsskolebladet 1905 sid. 35): „Söndagsskolan bör såsom en barnens andaktsstund i möjligaste grad erinra om de fullvuxnas gudstjänst i kyrkan. Dit skulle höra en enkel och lättfattlig liturgi och i st. f. predikan undervisning i åtminstone två grupper. De mindre, icke läskunniga barnen skulle utgöra en lägre avdelning och undervisningen i denna skulle försiggå i form av muntlig berättelse och med tillhjälp av lämpliga bibliska bilder. De större, mera utvecklade barnen skulle däremot undervisas med ledning av särskilda för de kyrkliga söndagsskolorna valda texter.

Ännu förefinns en tredje åsikt. Den försöker gå medelvägen emellan de två förut nämnda uppfattningarna. Denna förmedlande riktning, som också den har vunnit mycket understöd, har bl. a. avlidne assessor A. V. Lyra representerat. Enligt denna mening bör söndagsskolan ansluta sig såsom hjälp åt den kristliga undervisning, som hos oss redan av gammalt erbjudits barnen dels i hemmen, dels i ambulatoriska och folkskolor och sålunda i förbund med dem även verka därhän, att barnen erhöle den insikt och läskunnighet, som är ett villkor såväl för förkovran på egen hand som för barnens mottagande i skriftskola. — Att den äldre uppfattningen i hög grad har inverkat på denna åskådning, är självklart. Mången hängiven och samvetsgrann söndagsskolelärare har haft svårt att frångå den tanken, att söndagsskolan även bör förbättra hemundervisningen. Man har velat troget fasthålla den historiska utvecklingen och i någon mån åsidosatt nutidens fordringar.

Ehuru med hänsyn till söndagsskolans uppgift så skiljaktiga meningar finnas, är huvudsyftet likväl det samma: att odla och förkovra den i dopet tända livsgnistan. Man är ganska ense därom, att söndagsskolan vill leda barnen till personlig gemen-

skap i Kristi efterföljd. Och därmed, att man åtminstone närmelsevis redan är ense om söndagsskolans huvudändamål, är mycket vunnit. Vi tro oss icke taga mycket fel, om vi säga, att söndagsskolorna i vårt land inom kort tid hava gestaltat sig till verkliga andaktsstunder, genom vilka man önskar uppfostra de små till Guds rikes sanna medborgare och tillika till dugliga medlemmar i det jordiska samfundet. När folk- och ambulatoriska skolor finnas tillräckligt, varigenom varje barn i skolåldern har tillfälle att begagna sig av dem och när barnens läskunnighet höjer sig till en tillfredsställande ståndpunkt, då komma säkerligen åsikterna om söndagsskolans uppgift att förändras i den riktning, dit utvecklingen för närvarande redan vänder sig — att förändras till verkliga gudstjänster för barn.

Såväl på söndagsskoleföreningens årsmöten som på föreningens bestyrelsesammanträden och vid andra tillfällen har man ofta diskuterat, vilka texter borde användas i söndagsskolorna. Meningarna vid dessa diskussioner hava varit, isynnerhet under föreningens första tider, ganska stridiga. Somliga hava försvarat skilda söndagsskoletexter, andra de inom kyrkan i bruk varande evangelietexterna. Och båda hållen hava framställt vägande skäl till stöd för sin åsikt.

Man motsätter sig användningen av de kyrkliga texterna på den grund, att de icke äro valda med hänsyn till barnens utan de fullvuxnas behov. Uppfattandet och mottagandet av dem förutsätter mestadels mycket djupare erfarenheter än barnen kunna äga. Barn behöva annan andlig näring än fullvuxna. I Guds ord finnas för skilda utvecklingsstadier anpasslig näring. Där finns svagare och starkare spis. „Ty var och en, som får mjölk, är oefaren i rättfärdighetens ord, ty han är ett barn, men dem, som äro fullkomliga, tillkommer den stadiga maten, dem, som hava sina sinnen genom vanan övat till att skilja mellan gott och ont.“ Ebr. 5: 13—14.

Vad första årgången texter beträffar äro de överhuvudtaget — par tiotal undantagna — lättfattliga, men annat är fallet, när man övergår till de följande årgångarna. Av dem äro största delen så svåra att de gå utöver barnets fattningsförmåga. Men de

äro svåra även för många lärare. Ju svårare texten är, desto mer är han frestad att tala med anledning av texten icke om texten själv eller om han försöker förklara texten, blir det därav alltigenom en „predikan“, som det kännes barnen tråkigt att följa.

På denna grund har det föreslagits, att man för söndags-skolornas räkning skulle anordna en 4 år räckande textserie, som skulle innehålla de allra enklaste berättelserna ur gamla och nya Testamentet och då och då någon lättare lärotext. Såsom vi av det följande komma att se, har detta förslag också redan i praktiken förverkligats.

Kyrkotexterna försvarar man åter från motsatt håll därmed, att våra årgångars evangelietexter icke äro så svåra att förstå. De hava dessutom en historisk och konfessionell uppställning. De innehålla frälsarens livshistoria från krubban till korset, därför till graven och från graven till Fadrens högra sida. Varje tredje kyrkoårs hälft framställa de en historisk och konfessionell helhet. Genom användningen av dessa texter blir frälsningshistorien klar och fortlöpande för barnen.

Mycket har talats och skrivits om saken sedan år tillbaka.

Uti Söndagsskolebladet n:o 7 för år 1890 finns publicerat ett av en kommitté uppgjort förslag till ett 4 årigt seriesystem för Helsingfors stadsmissions söndagsskolor. Då detta likväl icke ansågs fullt motsvara sitt ändamål, isynnerhet därför, att de däri ingående texterna icke stodo i behörigt inbördes sammanhang, valdes bland nämnda missions söndagsskolevänner år 1893 en ny kommitté att bereda saken. Till kommittén hörde fru Z. Lindh, frök. M. Cantell, herrarna Björklund, Lillqvist, Ingman, Rahikainen och Roos. Genom denna kommittés försorg utarbetades ett utkastförslag till textserier, vilka, samtidigt som i dem den pedagogiska synpunkten fasthölls, bildade en enhetlig helhet, omfattande huvuddragen av den gudomliga uppenbarelsens innehåll. — Mot användning av kyrkotexterna ansåg kommittén följande omständigheter tala: a) Kyrkotexterna äro icke alltid sådana att de lämpa sig för barnens uppfattningsförmåga; b) De stå icke i nära inbördes sammanhang; för att de såsom söndagsskole-

texter skulle vara tillfredställande, borde frälsningshistorien i dess grunddrag vara bekant för barnen; c) Önskvärt är, att en större del av Guds ord (även gamla Testamentet) än den som förekommer i kyrkotexterna blir bekant för barnen; d) Söndagsskolan får icke på något sätt verka därhän, att barnen bliva främmande för församlingens gemensamma gudstjänst. Men fara är, om samma texter utläggas i söndagsskolan som i kyrkan, att barnen icke tro sig behöva besöka den senare.

Reservation mot förslaget har läraren Rahikainen skrivit.

KAARLO RAHIKAINEN.

Däri yttrar han bl. a: „Undertecknad kan icke vara av samma mening som majoriteten bland kommittémedlemmarna i det avseendet att den evang.-lutherska församlingens treårs evangelie-textserie icke skulle vara lämplig för samma lutherska församlingens söndagsskolor. Vi vilja efterhärma de bruk, som utrikes hava nödgat till valet av skilda textserier och till vilket förfaringssätt förelegat tvingande skäl. Också hos oss skulle man naturligtvis måsta gå till väga på samma sätt, om i samma söndagsskoleklass skulle sitta lärjungar från många olika trossamfund. Nu befinna sig Helsingfors stadsmissions söndagsskolor likväl icke

ännu på den ståndpunkten. — En svår anklagelse är utkastad mot alla de tusenden lärare och talrika präster, vilka i årtionden använt och allt ännu använda kyrkotexterna i söndagsskolorna. Det påståendet förefaller mig hårt, att barnen skulle fjärmas från kyrkan därigenom, att samma dag, som tusenden och åter tusenden äldre personer samlas i Herrens hus för att höra kyrkotexterna, samma församlings barn icke skulle få ösa ur samma aldrig sinande livskällor i söndagsskolan. Enligt min tanke förfullständigas blott i kyrkan den samma heliga sanning, som i söndagsskolan blivit nedlagd i barnens hjärtan. — — Jag för min del håller varmt på att kyrkotexterna användas i våra söndagsskolor.“

Sedermera var saken bl. a. före på det år 1895 i Sordavala hållna prästmötet. Då höll pastor Otto Lillqvist (sedermera Aarnisalo) ett föredrag om söndagsskoletexterna och framhöll såsom sin åsikt, att i söndagsskolan borde användas särskilda ur G. o. N. Testamentet valda texter. Prosten Lyra samt pastorena Murén och Sarlin voro av en annan mening. De försvarade kyrkotexterna, som ända dithills i landsbyggen uteslutande varit i bruk. Och sålunda godkände mötet kyrkotexterna för framtiden i vårt lands söndagsskolor.

Därefter upptogs frågan till diskussion bl. a. på söndagsskoletlärares feriekurser i St. Michel år 1910. Pastor Hernberg refererade ämnet. Han understödde varmt särskilda textserier i söndagsskolorna. Av samma tanke voro överhuvud de talare som togo del i diskussionen. Mötets allmänna uppfattning blev, att de nya texterna skulle komma till användning i söndagsskolorna.

Enligt vår tanke är i denna textfråga, såsom i mången annan, märkbar ett slags utveckling från en äldre uppfattningsståndpunkt till en nyare, från kyrkotexter till egen söndagsskoletexter. Vad beträffar föreningens egen ståndpunkt så förefinns medlemmarna emellan ännu motsatta åsikter. Men om vi särskilt följa föreningens ledning, så iakttaga vi där tydliga tecken till utveckling. I början av föreningens verksamhetsperiod och ännu i dess mitt är tyngdpunkten på det äldre uppfattningssättets sida, under senaste årtionde har den förflyttats över till det nyare. Ett klart

bevis därpå är bl. a. det, att genom föreningens åtgärd från år 1910 utarbetats och publicerats en första årgång särskilda söndagsskoletexter och därtill sig anslutande förklaringar. Avsikten är att utgiva fyra sådana årgångar enligt bruket för de kyrkliga söndagsskolorna i Tyskland, Danmark och Sverige. I Helsingfors stadsmissions söndagsskolor och i några andra städer liksom ställvis också på landsbyggnaden har man börjat använda dessa nya texter och märkt att de bättre passa för barnen än söndagsevangeliertexterna. Likaså har föreningen med nämnda textserier för ögonen bekostat lämpliga bibliska bilder för att sålunda befördra en åskådlig religionsundervisning i söndagsskolorna.

II. LITTERÄR VERKSAMHET.

Förrän vi gå att betrakta den genom föreningens omsorg publicerade litteraturen på i fråga varande område, tillkommer det oss att med glädje omnämna en i tryck utgiven skrift, som otvivelaktigt har haft stor betydelse för vårt lands söndagsskolearbete. Vi avse Borgå domkapitels utgivna circular till stiftets prästerskap d. 15 aug. 1887. Däri säges bl. a: „Domkapitlet har icke avsätt det lämpligt att framställa någon i detaljer gående norm för prästerskapet eller nämnda skolors lärare, isynnerhet som många omständigheter, såsom olika lokala förhållanden, olika personliga gåvor, olik tillgång på lärarekrafter m. fl., naturligtvis även göra en viss frihet häri önskvärd och nödvändig. Endast några principer angående söndagsskolans ändamål och medel framställes således här längre fram, varemot domkapitlet, vad beträffar många enskildheter, lämnande dem här oanpassade, anser det vara lämpligare att ämbetsbröder förtroendefullt förena sig till en allmän söndagsskoleförening och rådgöra med densamma, vilken på kyrkans egen grund byggda förening nyligen stiftats hos oss och redan fått stadfästelse av regeringen på sina stadgar.

Ur principiell och praktisk synpunkt viktigast anser domkapitlet följande vara:

1) Den kristliga söndagsskolans ändamål är att genom en levande och för barnaålderns utvecklingsstadium avpassad undervisning av Guds ord jämte helgandet av sabbatsdagen i de ungas hjärtan i församlingen uppväcka och vidmakthålla det andliga liv, vilket hos dem planterats redan i heliga dopet.

2) I uppfyllandet av denna rätta uppgift för all i församlingen skeende kristendomsundervisning, vill söndagsskolan innerligast skänka sitt bistånd till den undervisning i kristendom, som hos oss redan sen gammalt tilldelats barnen dels i hemmen, dels i ambulatoriska småbarnsskolor och i folkskolan. —

3) Uppnåendet av ovannämnda mål för söndagsskolan beror huvudsakligast därpå, huru stort antal som finnes i församlingen sådana personer, män och kvinnor, vilka, själva fattade av Kristi kärlek, vilja av frivillig kärlek egna sig åt *söndagsskolelärarns kall* och vilka därjämte äro i besittning av de därtill erforderliga egenskaperna. —

4) Uppsökandet av lämpliga *söndagsskollärareämnen* bland församlingsborna är alltså naturligtvis prästerskapets *första* uppgift. Om detta än förefaller svårt, har erfarenheten ändock visat att det ingalunda är omöjligt, därest bara god vilja förefinnas. —

5) På det att dessa, vilka sålunda frivilligt erbjudit sig, måtte utvecklas till dagliga söndagsskollärare, håller prästerskapet en eller två gånger i månaden, på någon därtill utsatt lördags- eller söndagseftermiddag, sådana övningar, som på Borgå prästmöten 1875 och 1880 föreslagits. —

6) —

7) Utom ovannämnda sammankomster för söndagsskollärare, äger prästerskapet i själva inspekteringen av söndagsskolorna i skolhusen i byarna, ett gott medel till uppriskandet och ledandet av deras verkan. —

8) I den mån som söndagsskoleverksamheten i församlingen utvecklar sig, bör man sträva därtill att i *varendaste* by existerar åtminstone *en* söndagsskola. —

9) —

10) Såsom söndagsskolans ordinarie ämnen skola, utom innanläsningsövningar, varom snart mera, betraktas: Biblisk historie, Luthers lilla katekes, helgdagarnas texter; i den mån tiden det medger och annan bibelläsning (med

äldre elever) jämte nödvändiga förklaringar och tillämpning på livets förhållanden; koralsång. — — — — —

11) Ovannämnda läroämnen böra så vitt möjligt behandlas på ett levande sätt och söndagsskolans ändamål är företrädesvis att fungera som ett *andaktsmöte* och först i andra rummet som *skola* eller undervisningsanstalt i ordets vanliga bemärkelse. — — — — —

Sålunda har domkapitlet utlåtits sig om några av de synpunkter, vilka enligt dess mening borde utgöra det huvudsakligaste i och för föranstaltande av söndagsskolor i församlingarna. Andra kunna kanske komma till insikt om att andra, än de här anförda, medel vore lämpligare; dessa bindas i detta fall icke därav, vad Domkapitlet på grund av aktuella förhållanden och den hos oss i denna sak redan förvärvade erfarenheten har ansett sig härvidlag böra föreslå.“

Den första produkten av Ev. lutherska Söndagsskoleföreningens i Finland verksamhet på litteraturområdet är otvivelaktigt dess pressorgan „Pyhäkoululehti“. Om dess uppkomst berättar föreningens bestyrelseprotokoll av den 19 okt. 1888 bl. a.: „För befordrandet av söndagsskolesaken i landet ansågs nödvändigt att man skulle söka få någonslags söndagsskoletidning till stånd. I det syftet upplästes en av bestyrelsemedlemmen, kyrkoherden Blomberg anländ skrivelse, som berörde den planerade tidningens form och innehåll. — — — — Bestyrelsen beslöt, att föreningen skulle försöka åvägabringa en speciell 8 sidig, tvåspråkig tidning, som tillsammans skulle vara lika stor som finska missionstidningarna.“

Till tidningens redaktör valdes pastor A. Lönnroth och på följande sammanträde d. 13 nov. 1888 även mag. A. Haapanen. Såsom ordinarie medredaktör nämnes prostarna A. V. Lyra och B. Sarlin, kyrkoherden O. Blomberg och pastor Matti Tarkkanen. Förläggare blev herr Verner Söderström från Borgå på särskilda villkor. Den skulle utgivas 6 gånger i året och 8 sidig.

Sålunda hade den unga föreningen fått ett medel, som skulle bedriva saken landet runt. „Pyhäkoululehti“ ville närmare sluta sig till principerna i det förut nämnda av Borgå domkapitel utfärdade cirkuläret om att gynna utvecklingen av söndagssko-

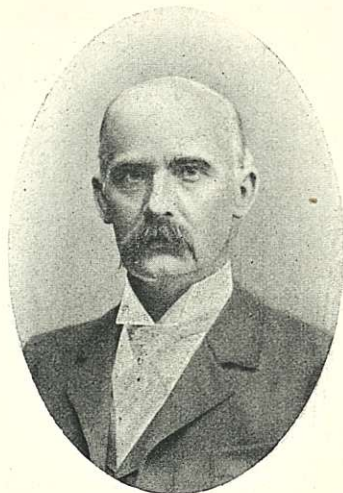
lorna i vårt land enligt dess här historiskt givna karaktär, arbeta på avlägsnandet av hindren och verka för den dyrbara sakens förkovring. Det ville uppmana till arbete och bön för saken, väcka intresse för densamma och hjälpa de för söndagsskoleverksamheten intresserade kristna, att de i sitt arbete skulle erhålla nödig skicklighet att undervisa, att enkelt utlägga Guds ord och tillika att i allt sitt umgänge med de små kunna vara ett gott föredöme.

Söndagsskolan har sin egen historie, på vars blad man kan märka Guds ledande hand. Den skiljer sig med avseende på sitt ändamål från övriga skolor. Dess syfte är framför allt att bringa de små i bestående förening med Kristus. Härtill ville också söndagsskolebladet bidra i sin mån icke blott i söndagsskolorna, utan även i hemmen, som äro de viktigaste och mest inflytelserika skolorna. Dit strävade det att slippa för att sprida ljus i de smås uppfostran i Jesu tro och kunskap.

Härmed i korthet söndagsskolebladets program.

Såsom ett bevis på, huru nödvändigt och efterlängtadt detta blad var, står det faktum, att prenumerantsiffran för den finska upplagan genast första året steg till 2,000, den svenska endast till 200. Med hänsyn till detta gynsamma resultat beslöts att följande år d. v. s. 1890 utvidga tidningen, så att den skulle utkomma månatligen och att för barnens räkning utgiva „Barnens Söndagsblad“, som skulle utkomma i 4-sidigt format en gång i månaden och kosta 50 p. per årgång.

År 1891 blevo bägge bladen tryckta och förlagda hos tryckeriaktiebolaget Weilin & Göös. I redaktionen inträdde såsom tillökning till den förra personalen föreningens nyss antagna resepredikant, pastor E. Murén. Prenumerantantalet då var för

A. HAAPANEN.

A. AUVINEN.

„Pyhäkoululehti“ 2,000, för „Söndagsskolebladet“ 300 och för „Lasten Pyhäkoululehti“ 2,400.

Följande år avgick magister Haapanen från bladets redaktion. I sina avskedsord till tidningens läsarekrets nämnde han, att han har känt det svårt att taga detta steg, emedan arbetet är honom kärt, men att han tvungits därtill på grund av andra uppgifter. Han uttalar som sin förhoppning, att för saken intresserade personer, såväl präster som lekmän måtte skicka artiklar till tidningen. Därigenom skulle innehållet bliva mera omväxlande, vilket skulle bidraga till lärarekretsens utvidning.

Förhoppningen tycktes likväl icke förverkligas. Bladets prenumerantsifra började sjunka. År 1892 hade finska bladet „Pyhäkoululehti“ endast 1,500, „Lasten Pyhäkoululehti“ 1,806 och „Söndagsskolebladet“ endast 152 prenumeranter. Av denna orsak beslöts i slutet av år 1893 att indraga det svenskspråkiga bladet, som redan åtskilliga år hade fört ett tynande liv därför, att det icke syntes hava många vänner bland den svenskspråkiga allmänheten, och som under sådant förhållande medförde ekonomisk förlust. Tillika beslöts att med ny iver börja på söndagsskoleföreningens bekostnad sprida finskspråkiga tidningar. Till redaktionen hörde därefter pastorena A. Lönnroth, E. Murén och A. Auvinen, av vilka likväl pastor Murén i början av år 1895 avgick. För att fylla den lucka, som genom det svenskspråkiga söndagsskolebladets indragning uppstod inom de svenska söndagsskolevännernas grupp, tillkom år 1896 „Barnens Söndagsblad“, en illustrerad tidning, som till innehåll och pris var lik „Lasten Pyhäkoululehti.“

Från den 1 jan. 1898 har såsom redaktör för de av föreningen bekostade tidningarna fungerat föreningens sekreterare,

pastor R. Hernberg. En sådan persons fästade vid söndagsskoleverksamheten, som kunde offra hela sin tid för dess väl, var onekligen på sin plats. Det upplivade intresset. De av föreningen utgivna tidningarnas prenumerantantal syntes börja växa. År 1899 hade „Pyhäkoululehti“ 1,800, „Lasten Pyhäkoululehti“ 3,200 och „Barnens Söndagsskoleblad“ 800 prenumeranter. Julnumren spriddes i 8000 exx. Några år senare voro motsvarande siffror 2,700, 4,000 och 1,400.

Sedan föreningen erhållit stadsbidrag för befordrande av sin verksamhet beslöt den år 1903 att utvidga

„Pyhäkoululehti“ sålunda, att varje nummer skulle åtföljas av ett 8 sidigt bihang, innehållande för söndagsskolorna lämpade textförklaringar. Därigenom uppstod av bladet en 16 sidig tidning. Priset förblev likväl detsamma som förut. Likaså beslöts att ånyo börja utgiva „Söndagsskolebladet“, för att icke söndagsskoleintresset helt och hållet skulle utslockna i landets svenska församlingar.

Tidningarnas prenumerantantal har sedan dess förblivit ungefär det samma. Senaste år hade „Pyhäkoululehti“ 2,500, „Söndagsskolebladet“ 300, „Lasten Pyhäkoululehti“ 6,000 och „Barnens Söndagsskoleblad“ 2,000 prenumeranter. Med avseende på innehålllet äro de två förstnämnda företrädesvis ämnade för lärare med avsikt att vara dem en hjälp i arbetet. De sistnämnda bladen åter, såsom också namnena angiva, äro avsedda för söndagsskolebarnen. Det samma är fallet med jultidningarna, vilka utgivits sedan år 1899.

Utom nyss nämnda tidskrifter, tog föreningen även under några års tid del i redaktionen och bekostandet av tidningen „Betania“. Redaktionsåliggandena omhänderhade å föreningens vägnar fröken *B. Hermansson*.

BERTA HERMANSSON.

Söndagsskoleläraren älskar och läser bibeln. Denna väg vill han tillväxa i Jesu Kristi kunskap. Och väl gör den lärare, som på detta sätt förbereder sig för utdelning av skatterna också åt barnen. Men därjämte tillhör det honom, om också i andra rummet, att använda även övrig till saken hörande litteratur. Söndagsskoleläraren borde för sin utveckling bliva förtrogen med och använda sådan litteratur, som hänvisar honom till att sänka sig ned till barnens krets, försätta sig på deras ståndpunkt, tala deras språk och tillegna sig deras uppfattningssätt — en litteratur, som skildrar likadant arbete i hem- och utlandet, därigenom livande och entusiasmerande. Där det finns kärlek, finns det ännu lust till förkovran och utveckling. — En sådan, för söndagsskolelärnens utveckling redigerad tidning, är „Söndagsskolebladet“. Vad vore därför naturligare än att den skulle finna väg till varje söndagsskolevän och åtminstone till varje lärare. Men så är icke fallet. I vårt land finns för närvarande över 16,000 söndagsskolelärare och „Pyhäkoulu-lehtis“ prenumerant-siffra är ungefär 2,500, Söndagsskolebladets 300. Sinnet blir nedstämt, när man ser sådana siffror.

Vad beträffar övrig söndagsskolelitteratur, har föreningen i mån av sina tillgångar försökt lägga an även på den. På dess förlag har bl. a. utkommit följande broshyrer:

A. Auvinen: Söndagsskolans betydelse i församlingens tjänst (1898).

F. M. Reid: Kinesiska barn i sina hem (1898).

Emilia: Söndagsskolan eller barnens andaktsstund till varje finsk by (1898).

Tant H—a: Den gode herden (1898).

— „ — Jesu välsignar barnen (1898).

H. Ussing: Söndagsskolans berättigande och betydelse (1898).

M. Magnevell: Huru uppfostrar du ditt barn (1904).

Lauri Ingman: Hemmet och söndagsskolan (1904).

Textförklaring för behandling av tredje årgångens evangelietexter (1904).

Schnorr von Carolsfelt: 40 bibliska bilder (1905).

J. F. Ranke: Barnens första undervisning i Guds ord (1905).

Axel Blomqvist: Undervisningslära för söndagsskolorna (1905).

- E. Hyvärinen: Handbok för våra landförsamlingars söndagsskolor (flere upplagor).
- Lina Sandell: Ur livet, berättelser för barn (1906).
- „ — Barnens söndagsskolebibliotek (1906).
- „ — Brokiga blad (1906).
- Rob. Hernberg: Berättelser från det kristna livets område (1908).
- Lauri Ingman: Ledning vid undervisningen i biblisk historia I (1908).
- „ — Vad nutiden fordrar av söndagsskoleläraren (1907).
- „ — Hemmet och söndagsskolan (1907).
- Textförklaring för behandling av den första årgångens söndagsskoletexter (1910) och den andra årgångens d:o (1911).
- B. Hermansson: Sången i söndagsskolan (1907).
- Reichert: Barnets själsliv (1909).
- A. Vallenius: Robert Raikes.

Yttermera må nämnas några söndagsskoleområdet berörande böcker, vilka, ehuru de äro förlagda av andra, likväl åstadkommits genom föreningens uppmaning och vilka i sådant fall kunna kallas söndagsskoleföreningens alster.

Sådana äro bl. a. följande:

- Emil Murén: Guds store och människornas store.
- „ — Söndagsskolans dagbok.
- „ — Den kristliga uppfostrans stora betydelse.
- „ — Huru skall söndagsskola fås till stånd.
- „ — Till barnens lärdom och nöje.
- R. Sarlin: Praktisk ledning för söndagsskoleläraren.
- E. Kauppinen: Undervisningsregler för ambulatoriska- och söndagsskolelärare samt hemmen.
- Anna och Lilli Lilius: Händelser från det kristliga livets område.
- A. V. Lyra: Biblisk historieundervisningen.
- Örtenblad: Tänk på din skapare i din ungdom.
- O. Blomberg: Söndagsskolans och hemmets hand- och bönebok.

Stora medverkare i vårt lands söndagsskolearbete hava även varit de böcker, vilka vilja förklara våra kyrkoårs texter. Personer, vilkas livs huvuduppgift är att leda människorna till Jesus

Kristus, hava försökt efter sitt bästa förstånd försökt i dem giva råd angående det timliga och eviga livet åt det uppväxande släktet. Mycket har man också begagnat sig av dem och gör det ännu i dag. Vi avse huvudsakligen den av E. Hyvärinen till finskan översatta Flyborgs barnpostilla I:sta årgångens evangelietexter och den av Övra- och Nedra-Kare lens präster utarbetade „Barnens postilla“ för III årgångens evangelietexter, som även

Maria Eriksson: Ledning för söndagsskolelärare vid behandlingen av första, andra och tredje årgångens evangelietexter.

Hit hör även assessor V. Vallis och pastor A. Vallenius år 1910 verkställde arbete med titeln „Söndagsskolan“, en samling barnpredikningar till andra årgångens texter för söndagsskolan och hemmet.

På uppmaning av Ev. lutherska söndagsskoleföreningen i Finland har finska missionsällskapet ombesörjt och förlagt en samling psalmer och sånger för barn, benämnd: „Söndagsskolesånger“. Alla däri ingående sånger och psalmer äro lättfattliga och korta. Om innehållets och andans renhet har man dragit noga försorg. Utom texttrycket finns även ett enstämmigt nottryck, varigenom lärarne t. ex. med tillhjälp av psalmodikon lätt kunna bliva bekanta med sångmelodierna.

Älst och mest spritt på detta område är den av pastor Axel Keihänen utgivna „*Pyhäkoulun Laulukirja*“, vars första upplaga utkom år 1892. Den har utbrettp sig icke endast till vårt land, utan även till Estlands och Livlands finska församlingar. Likaså har den upptagits till användning bland våra i Amerika vistande landsmän. Såsom exempel kan nämnas, att bl. a. senaste vår beställdes av den på engång från dess förläggare Verner Söderström & C:o 10,000 exx. till Nord-Amerika. Av boken, vars 18:de upplaga utkom detta år, finns även fyrstämmigt nottryck.

Lutherska evangeliiföreningen har även utgivit en sångsamling med rubrik „Barnens Sångbok“.

Med fästade avseende vid föreningens ekonomiska ställning finns det tillräckligt idén berörande litteratur. Önskligt vore blott,

att de förlagda böckerna icke skulle förbliva i årtal i föreningens lager, utan bleve spridda och använda. Här finns det rum för önskningsmål. Och för att detta hopp skulle förverkligas, behövs bistånd från alla dem, som hava sinne för Kristi församlings bästa.

Mången söndagsskolelärare arbetar av kärlek till Jesus och de små, men han känner tillika sin oförmåga till lärareverksamheten. Han skulle önska att förkovra sig och utvecklas. De ekonomiska tillgångarna äro likväl ofta så små, att han icke kan skaffa nödig, saken angående litteratur, från vilken han kunde få råd o. undervisning, iver och vederkvickelse. Därför vore det önskvärt, att församlingarna skulle skaffa åt sina söndagsskollärare nödig litteratur och andra undervisningsmedel. De härav föranledda utgifterna skulle icke kännas synnerligen för församlingen. Då lärarne från år till år oavlönade vårda sig om församlingens barn, önskande i svaghet leda dem — till att uppfostras av Jesus Kristus, torde det icke vara för mycket begärt, om församlingarna liksom till ett tacksamhetsbevis och en liten gengäva skulle skaffa åt lärarne nödiga böcker och materialier.

Utan „Söndagsskolebladet“ kan icke läraren följa med söndagsskoleverksamheten i landet eller få råd ock anvisningar, som stå till buds i dess spalter. Därför borde denna tidning finnas på varje lärares bord. Och om medellöshet utgör hindret, borde bladet anskaffas med församlingens medel. Likaså vore ett gemensamt, söndagsskolelitteraturen inrymmande bibliotek av nöden, varifrån lärarne vore i tillfälle att låna för att kunna lära känna de större och dyraste, saken behandlande arbetena.

Nutiden ställer större anspråk än förr på Herrens arbetare på alla områden. Därför är vår tillväxt och utveckling såväl i andligt som intellektuellt hänseende synnerligen viktig.

III. STATISTIK

Siffrorna äro torra i sig själva, men de tala sitt språk.

I de stora kulturländerna, varest söndagsskoleverksamheten har burit vackra frukter, anger den nyare söndagsskolestatistiken med höga siffror antalet av söndagsskolorna och deras såväl lärare som elever i skilda länder. Även om dessa siffror icke alltid vore så tillförlitliga, ådagalägga de dock i stora drag, på vilken ståndpunkt intresset befinner sig.

Vad vårt land beträffar, äro de av statistiken företedda siffrorna jämförelsevis vackra. En ständigt växande ivran och livaktighet är märkbar. Många präster finnas, vilka göra sitt bästa för att få till stånd sådana välsignelsebringande skolor i sina församlingar. En mängd lekmän påträffas, vilka av kärlek till Frälsharen och barnen äro redo att hängiva sig åt söndagsskolelärares oavlönade och mödosamma samt ofta ringaktade värv. Föräldrar finnas, som alltmer börja uppfatta den nytta och välsignelse, som deras barn hava av söndagsskolorna.

Följande siffror visa söndagsskoleidéns utveckling i vårt land under de senaste 20 åren.

Statistisk tabell över ev. lut. kyrkans i Finland söndagsskolor, lärare och elever under de sista 20 åren.

År	Åbo stift			Borgå stift			Kuopio stift			Nyslotts stift			I hela landet		
	Skolor	Lärare	Elever	Skolor	Lärare	Elever	Skolor	Lärare	Elever	Skolor	Lärare	Elever	Skolor	Lärare	Elever
1892	1 596	2 622	36 633	3 214	—	65 350	2 043	3 507	45 151	—	—	—	6 853	—	147 134
1893	2 152	3 494	46 872	3 257	3 257	66 388	1 978	3 346	44 470	—	—	—	7 387	10 077	157 730
1894	2 154	3 484	48 567	3 250	4 500	67 205	1 971	3 315	49 248	—	—	—	7 375	11 299	163 020
1895	2 242	3 826	49 585	3 367	4 700	68 242	1 899	3 375	45 655	—	—	—	7 508	11 901	163 482
1896	2 301	4 075	51 322	3 062	4 188	63 036	2 151	3 501	48 323	—	—	—	7 514	11 764	162 681
1897	1 711	3 002	36 789	1 415	1 843	29 971	1 564	2 425	32 143	—	—	—	7 565	12 428	160 140
1898	1 820	2 898	38 466	1 659	2 462	35 142	1 529	2 495	32 045	2 875	5 158	61 237	7 952	13 102	167 643
1899	1 573	2 813	33 952	1 697	2 607	34 801	1 551	2 322	31 111	2 944	5 247	61 990	7 897	13 356	158 602
1900	1 604	2 797	34 148	1 694	2 766	34 700	1 592	2 665	31 513	3 076	5 623	58 738	8 065	14 254	164 296
1901	1 576	2 827	33 030	1 631	2 553	32 283	1 584	2 679	32 161	3 175	6 026	63 935	7 948	14 753	160 000
1902	1 788	3 233	37 706	1 720	2 772	34 226	1 750	2 737	32 605	3 282	6 315	62 137	8 540	15 057	166 674
1903	1 802	2 996	37 626	1 708	2 852	36 271	1 668	2 593	32 374	3 241	6 233	66 388	8 419	14 674	172 659
1904	1 666	2 926	36 119	1 739	2 970	37 128	1 746	2 595	33 038	3 284	6 508	67 148	8 435	14 999	173 433
1905	1 699	3 029	38 050	1 708	3 091	37 129	1 631	2 648	30 699	3 295	6 735	65 973	8 333	15 503	171 851
1906	1 731	3 071	38 951	1 821	2 920	35 256	1 786	2 785	35 244	3 386	6 723	68 569	8 724	15 499	178 020
1907	1 722	3 248	40 375	1 698	2 958	34 519	1 490	2 981	31 194	3 402	6 770	67 553	8 312	15 957	173 641
1908	1 669	3 080	36 223	1 401	2 875	31 728	1 604	2 894	29 073	3 362	6 641	68 789	8 337	15 590	165 813
1909	1 674	3 022	36 798	1 531	2 874	31 914	1 619	2 972	30 145	3 372	6 704	66 408	8 196	15 572	164 265
1910	1 782	3 261	38 289	1 732	3 046	35 182	1 648	3 018	30 442	3 368	6 603	66 815	8 530	15 928	170 728
1911	1 857	3 352	40 461	1 778	3 184	35 058	1 713	3 092	31 648	3 491	6 730	65 084	8 839	16 338	172 251

*) Dessutom finnas i andra kyrkosamfundens söndagsskolor i landet inalles över 10 tus. elever.

Såsom siffrorna utvisa har söndagsskolan i vårt land haft tider av sänkning och stigning, tillbakagång och tillväxt. Likaså varseblir man i landets skilda delar olika framgång.

Tillbakagångstider äro isynnerhet åren 1899, 1908 och 1909. Då har elevantalet sjunkit med svindlande fart. De statistiska siffrorna kunna likväl icke noggrant avgöra saken av det skäl, att de icke äro fullkomligt pålitliga. Det finns nämligen i landet söndagsskolor, som blivit organiserade på läsförhör eller vid andra tillfällen, men vilkas närmare inspektion mången gång uteblir. En och annan söndag, fastän sällan, kunna de vara i gång och sedan måhända i översamhet hela året. Först då, när vederbörande domkapitel skulle fordra av prästerskapet notiser icke blott om antalet söndagsskoleelever utan även därom, huru länge den hållits, huru ofta den inspekterats och övningsmöten anställts, först då skulle man kunna erhålla en verklig bild av söndagsskolans tillstånd i landet.

Söndagsskolans förkovran och tillbakagång beror i första rummet av prästerskapet. Av detsamma fordras mycken kärlek, tid och offrande av krafter. Finns icke detta, så för söndagsskolan i de flesta fall ett sjukligt, tynande liv eller dör.

På tillbakagång inverkar stundom även en oriktig uppfattning av söndagsskolans ändamål och därav härleder sig likgiltighet hos folkets djupa led. Detta hinder fås bäst avlägsnat genom spridning av till området hörande litteratur och genom anstaltandet av allmänna barn gudstjänster och söndagsskolefester å orten. Likaså borde hos föräldrarna inpräglas den stora betydelsen och välsignelsen av barnens kristliga uppfostran.

En orsak till tillbakagång är även, att undervisningen av Guds ord i söndagsskolorna icke ännu motsvarar sitt ändamål. Så länge som den uppbyggliga delen sätts i andra rummet och den teoretiska sidan, till vilken ofta hör en av barnen oförstådd utläggning av evangelium, stavning, övning i innanläsning och mekanisk utläsning av katekes, ställs i förgrunden, så länge har man sannerligen tagit miste. Så länge har barnens andaktsstund, gudstjänsten, blivit torr och uttråkande, till vilken barnen icke gärna komma och som icke hos dem uppväcker ens den

minsta kärlek. Man håller visserligen på att i detta hänseende utvecklas till det bättre, ehuru det går långsamt. Saken brådskar likväl. För närvarande, då otron och en mot kyrkan fientlig ande har sådan makt bland vårt folk, dukar söndagsskolan lätt under eller råkar åtminstone i tillbakagång om den icke utvecklar sig till ändamålet mera motsvarande och nutida fordringar mera tillfredsställande form.

Men ännu mera. Vår kyrka har velat, praktiskt taget, vara prästkyrka. Man har ofta glömt att de kristna lekmannaelementen har sina plikter mot församlingen och dess arbete. I detta avseende hava reformerta kyrkan och andra mindre kyrkosamfund gått framom oss. De hava anvisat oss vägen, vilken vi borde gå. Och på den lärdomen borde man giva akt. Man borde ingiva de kristna lekmännen ett djupare församlingsmedvetande. De borde sammanträda till gemensamma rådplägingar och ledas, uppfostras och organiseras till en lämplig verksamhet inom kyrkliga kretsar. Präst- och lekmannakrafterna till gemensamt arbete och kamp mot mörkrets krafter!

Allt detta berör nära även söndagsskolearbetet. Också detta fordrar ungdomliga, av Kristi kärlek levade lekmannakrafter. Det behöver ny luft under sina vingar.

Kanske likväl mycken orsak till tillbakagång och likgiltighet ligger hos oss kristna själva. Med sorg måste vi erkänna, att vi icke hava haft nog av Herrens tändande eld, som skulle sprida ljus i den mörka omgivningen, ej håller av sanningens salt, som skulle hindra förruttnelsen. Vi måste, om också motvilligt, bekänna, att vi hava uraktlåtit mycket, varit försumliga i Herrens vingård. Och ett sådant område är söndagsskolan. Mången gång hava vi stått där sysslolösa.

Också glädjande tecken finnas, som tyda på förkovringstider. Under den 20 åriga period, som åvanstående tabell framställer, är i stort sett ett sakt uppsving att märka. Elevantalet har under den nämnda tiden vuxit med 25 tusen. Högsta måttet elever, 178 tusen, har funnits år 1906, just då, när storstrejkens böljor starkast svallade bland Finlands folk. Vad bevisar detta?

Man har sagt, att den verkande orsaken till söndagsskolans tillbakagång och söndagsskolebarnens minskning i antal står att söka i den starka, mot den kristna tron fientliga andliga strömning, som sedan hösten 1905 har kylande blåst i vårt folks bottenlager. Detta åter har förorsakat, att många bland barnens föräldrar hava, ledda av den nedrivande anden, börjat beträda en väg, som för till fördärvet. I samma riktning leda de naturligtvis även sina barn.

Så påstår man och — med skäl. Dock har saken även en annan sida. Trångmålstiderna har alltid varit vårtider i Herrens kyrka. De hava fört människorna till lidanden och lidande till Kristus. De tiderna hava avlägsnat slagget och lutrat guldnet. Mäktigt har Herren sådana tider uppbyggt sitt underbara rike.

År 1906 var en trångmålstid för Finlands kristna folk. Den vid slutet av det näst föregående året timade storstrejken hade bragt till väldet all den smärta och gudlöshet, som slumrade i folkets led. Gud, himmel och helvete ville man då avskaffa såsom icke existerande. Hädelse, sedeslöshet och obegränsad frihet till synd stego i förgrunden. De gudfruktiga råkade i trångmål. Men då tändes en eld, som var hemma från Herrens altare, en eld, som på rätt sätt lyste och värmdes. Väckelser uppstodo överallt i landet. Kyrkorna öppnades för andliga möten, vid vilka sänger och psalmer mäktigt genljödo.

Gudlösheten hade under sådana förhållanden på sätt och vis befordrat Herrens sak. Svalget mellan världen och Gud hade blivit klarare. På vardera hållet organiserade man sig och krafter samlades. Då uppblomstrade även söndagsskoleidén. Medan de gudsförnekande strömningarna voro gängse, gjorde många tusende föräldrar desto ivrigare allt för att kunna rädda sina barn, den växande ungdomen åt Herren. Söndagsskolan, förr mången gång glömd, blev kär. Dit riktade föräldrar om söndagen sin väg med sina barn. Söndagsskolebarnens antal steg inom ett år med över 6 tusen i det det år 1906 fanns inalles 178,020 — den största mängd, som någonsin besökt vårt lands söndagsskolor.

Sedan dess har det varit stillsammare. På världens sida spåras en viss trötthet och det samma är fallet också med de

kristne. Söndagsskoleintresset har, om man kan lita endast på siffror, därefter något gått tillbaka. Under de par sista åren har likväl en sakta stigning åter märkts. Det är ett glädjande tecken.

En närmare bekantskap med till buds stående statistiska notiser visar fortsättningsvis att söndagsskolorna hava på olika sätt haft framgång i skilda delar av landet. I allmänhet ser det ut, såsom om det i Savolaks och Karelen funnes bättre jordmån för söndagsskolan, i Österbotten åter kargare. Därtill torde många orsaker föreligga. Liksom nordens långa vinter och köld göra jorden där magrare och ofta grusa lantmannens till och med goda förhoppningar om årsskörd, så torde det icke ha varit alldeles utan inflytande på denna andliga skörd. När vi jämte fattigdomen ännu lägga märke till de långa avstånd som förekomma i Lapplands glest bebodda trakter, så förstå vi lätt, varför söndagsskolan i dessa bygder är jämförelsevis försummad.

Folkets karaktär och de skilda andliga riktningarna inverka även i någon grad på söndagsskoleintressets väl eller ve. Säkert är t. ex. att den pietistiska rörelsen isynnerhet i Savolaks och Karelen har rödjat och uppmjukat jordmånen för söndagsskoleidén. Ty till pietismens förtjänst är framför allt att räkna det, att den fordrar självständig användning av ordet och grundligare insikt i Guds ord. Däremot finnas åter motsatta religiösa riktningar, som anse det skrivna ordet, t. o. m. bibeln, såsom en mer eller mindre död bokstav. De äro även bland de mest främmande för söndagsskoleintressena.

Enligt senaste årsberättelse funnos i vårt land ännu år 1911 inalles 39 församlingar, i vilka icke någon söndagsskola har verkat. I ärkestiftet funnos sådana församlingar inalles 28 eller 13 finska och 15 svenska, nämligen: Halsö, Evijärvi, Isokyrö, Övermark, Vambula, Kauvatsa, Nousia, Lemo, Nådendals landsförsamling, Korpo, Nagu, Pargas, Kustö, Kakskerta, Eura, Honkilahti, Lokalahti, Kumlinge, Kökar, Sottunga, Föglö, Lemland, Jomala, Eckerö, Lund, Saltvik, Geta, Finström. I Borgå stift finns 1 svensk sådan och 3 finska eller tillsammans fyra församlingar; nämligen: Askola, Sibbo, Tyrvändö, Janakkala. I Kuopio stift 7 finska

församlingar d. v. s. följande: Hyrynsalmi, Simo, Kolari, Kuolajärvi, Kittilä, Muonio och Utsjoki. Från Nyslotts stift har icke erhållits notiser i detta hänseende för år 1911.

Såsom av denna förteckning framgår äro ärkestiftets svenska församlingar jämförelsevis ofruktbara platser. Isynnerhet är Ålands tillstånd i nämnda avseende bedrövligt. Skärgårdsförsamlingarna kunna nog hava sina särskilda svårigheter på grund av obekväma kommunikationer m. m., men vi tro likväl icke att detta är huvudorsaken till det ledsamma sакläget. Skälen torde därför vara att söka på annat håll.

I det vi ännu kasta en kort blick på föreningens ekonomiska ställning, iakttaga vi där en snabb tillväxt och förkovran.

År 1889	voro inkomst.	Fmk. 1,148:65	och utgift.	Fmk. 290:91
„ 1899	„	„ 8,369:47	„	„ 5,872:70
„ 1909	„	„ 25,209:41	„	„ 20,239:08

Senaste års motsvarande summor voro:

Inkomster Fmk. 29,493:71 o. utgifterna 25,436:44. Värdet av föreningens egendom överstiger 15 tusen mark, varav största delen utgör nettovärdet av den litteratur, föreningens äger.

Ovananfödda siffror från skilda år uppvisa dock icke de verkliga inkomsterna och utgifterna, utan äro i dem upptagna bl. a. föregående års behållning och bruttoinkomsten för litteraturen. När vi fästa oss härvid kommer år 1909 års redovisning att förete ungefär följande:

Ren inkomst:

Statsunderstöd (börjande år 1903)	Fmk. 5,000:—
Medlemsafgifter	„ 574:74
Kollekter m. m.	„ 4,444:28
Räntor	„ 381:48
Behållning från förlagsverksamheten	„ 2,553:69
	<u>Fmk. 12,954:19</u>

Ren utgift:

Agenternas löner och resor	Fmk.	9,152: 59
Hyra	”	360: —
Årsmöteutgifter	”	359: 07
Brevväxling	”	133: 21
Uppbörd av medlemsavgifter	”	54: 83
Telefon och brandstodsavgift	”	88: 05
Övriga utgifter	”	799: 75
Behållning	”	2,006: 69
		Fmk. 12,954: 19

Medlemsavgiften är 1 mk. i året. De ständiga medlemmarna betala en gång för alla 25 mk. Av förra slaget finnas ungefär 800 och av det senare 6.

Till föreningens bestyrelse, som utgörs av 9 personer hava hört följande personer: år 1889 prosten A. V. Lyra, ordförande, överinspektor A. V. Floman, viceordförande, pastor A. Auvinen, sekreterare och såsom övriga medlemmar kyrkoherdarna A. O. Blomberg (Vuorinen), pastorerna J. Bäck och A. Lönnroth, frökornarna H. Granstedt och V. Laurell. Dessa tillhörde sedan bestyrelsen till år 1894, men med det undantaget, att i st. f. från orten år 1890 avflyttade pastor J. Bäck trädde magister A. Haapanen. I st. f. prosten Sarlin, som på grund av sjuklighet ville avgå från medlemskapet, valdes arkiatern Otto Hjelt år 1895, som sedermera verkade som ordförande hela 6 år. I bestyrelsen inträffade år 1899 den förändringen, att i st. f. från orten bortflyttade kyrkoherden Auvinen inträdde pastor A. Vallenius. År 1901 hörde till bestyrelsen assessor A. V. Lyra, ordförande, överinspektoradjointen A. V. Floman, viceordförande, arkiatern O. Hjelt, fältprosten A. Lönnroth, kassör, folkskoleinspektorn, magistern A. Haapanen, pastor A. Vallenius, pastor R. Hernberg, skolförestån-

E. KAILA

darinnan, fröken V. Laurell och lärarinnan, fröken H. Granstedt. Följande år inträffade åtskilliga förändringar. I st. f. fr. H. Granstedt, som för sjuklig-hets skull hade bett om att få bliva befriad trädde lärarinnan, fr. B. Hermanson, i st. f. fältprosten A. Lönnroth, som flyttade från orten, valdes läraren K. Rahikainen och i st. f. arkiatern *O. Hjelt* friherre *K. A. Vrede*.

När assessor Lyra dog år 1903 kom i hans ställe doktor *L. Ingman*, som från följande året ända tills nu varit bestyrelsens ordförande. Överinspektör Floman dog år 1905. I hans ställe valdes doktorn *E. Johansson* (Kaila). Följande år inträdde i bestyrelsen doktorn *P. Virkkunen* i st. f. pastor Vallenius, som bortflyttat, men vilken sistnämnda likväl valdes ånyo år 1910 i st. f. avlidne läraren Rahikainen. Under sådana omständigheter bilda för närvarande följande personer bestyrelsen: doktor *L. Ingman*, ordförande, folkskoleinspektör, magister *A. Haapanen*,

OTTO HJELT.

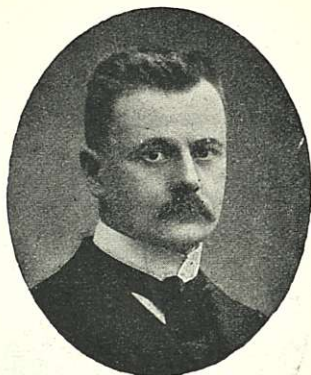

L. INGMAN.

viceordförande, doktorerna E. Kaila och P. Virkkunen, friherre K. A. Vrede, pastor A. Vallenius, föreståndarinnan, fröken A. Laurell, lärarinnan, fröken B. Hermansson och pastor Rob. Hertzberg, sekreterare och kassör.

Under föreningens 25 åriga verksamhetsperiod har, såsom denna redogörelse ger för handen, i bestyrelsens sammansättning, skett så många förändringar, att endast en, nämligen fr. V. Laurell, ännu finns kvar bland dem, som utgjorde den första bestyrelsen. Somliga hava på grund av bortflyttning från orten, andra åter företrädesvis genom död avgått från föreningens ledning. Till dessa sistnämnda höra Lyra, Floman och Rahikainen.

I assessor A. V. Lyra förlorade finska kyrkan en man, som offrade hela sitt liv till befordrande av den kristliga undervisningen och uppfostran. Varmt älskade han och intresserade sig för söndagsskolearbetet i vårt land. Oavsett hans personliga verk-

P. VIRKKUNEN.

A. VALLENIOUS.

K. A. VREDE.

A. V. FLOMAN.

samhet i sin egen församling har han utfört ett storverk till fromma för finska söndagsskoleföreningen. Han har otvivelaktigt varit dess första och mest inflytelserika befrämjare i landet. Stort bistånd och stöd har föreningens bestyrelse haft av sin mångåriga och erfarna ordförande. Han har lämnat efter sig ett tomrum, som icke är så lätt att fylla.

Överinspektör A. V. Floman var likaledes en intresserad söndagsskolevän och understödare av föreningen. Vid sidan av sina många ämbetsåligganden försökte han offra sin tid till föreningens bästa, i det han bl. a. hörde till dess bestyrelse ända

från grundläggningstiden, inalles 16 år. De, som närmare kände den avlidne, ihågkomma honom såsom en älskvärd, stillsam kamrat och kristen.

Läraren K. Rahikainen var en synnerlig barnvän. För tusenden små var han „farbror Karl“ känd genom sina skrifter och tal. Han hade en särskild av Gud given gåva att sätta sig på barnens ståndpunkt, tala deras språk, skriva deras tankar. Söndagsskoleföreningen förlorade i honom en varmhjärtad och mycket erfaren vän, alltid troget och skickligt tog han del i söndagsskolearbetet och isynnerhet i bestyrelsens åligganden ända till det sista oaktat sjukdom och de därigenom försvagade kroppskrafterna. Han var en trogen Herrens tjänare, trogen det ljus, han av Herren fått.

Dessa tre till evigheten övergångna män hava lämnat efter sig ett helgjutet, ljust minne. Söndagsskoleföreningens i Finland vänner välsigna detsamma.

SLUTORD.

Vårdagarna, då naturen vaknar ur sin vintersömn, äro här-
liga. De hänvisa på den tid, när sommaren har besegrat vin-
terns välde.

Det finns vårdagar även i den andliga världen, stora och
ljuvliga tider, då Andens vindar blåsa mäktigare än vanligt.

Sista seklets förra hälft var för vårt land en sådan tid. Fol-
kets djupa led började då sträva mot himmelriket. Den senare
väckelsens tid hade grytt. Då vidtog också söndagsskolearbetet.
Då såddes de första fröen. Och till detta söningsarbete satte
kyrkan sina lekmannamedlemmar. De skulle troget verka bland
dem, om vilka Mästaren hade sagt: „sådana höra himmelriket
till.“ Sådden började gro och åkern skjuta brodd. Antalet sön-
dagsskolevänner tilltog. Icke under, om även motståndare upp-
stodo, sådana, som ville kväva den i dess vagga. Men förgäves.
Bakom arbetet stod Herren.

Också uppkommo söndagsskolor här och där. Barnens an-
tal i dem steg redan till flera tiotatusen. Arbetet, som ville leda
de små till varaktig förening med Herren Jesus Kristus, hade bli-
vit kärt för många föräldrar och lärare. Det behöver blott orga-
nisation och consentration. Denna uppgift blev kvar åt det gry-
ende tidevarvet.

* * *

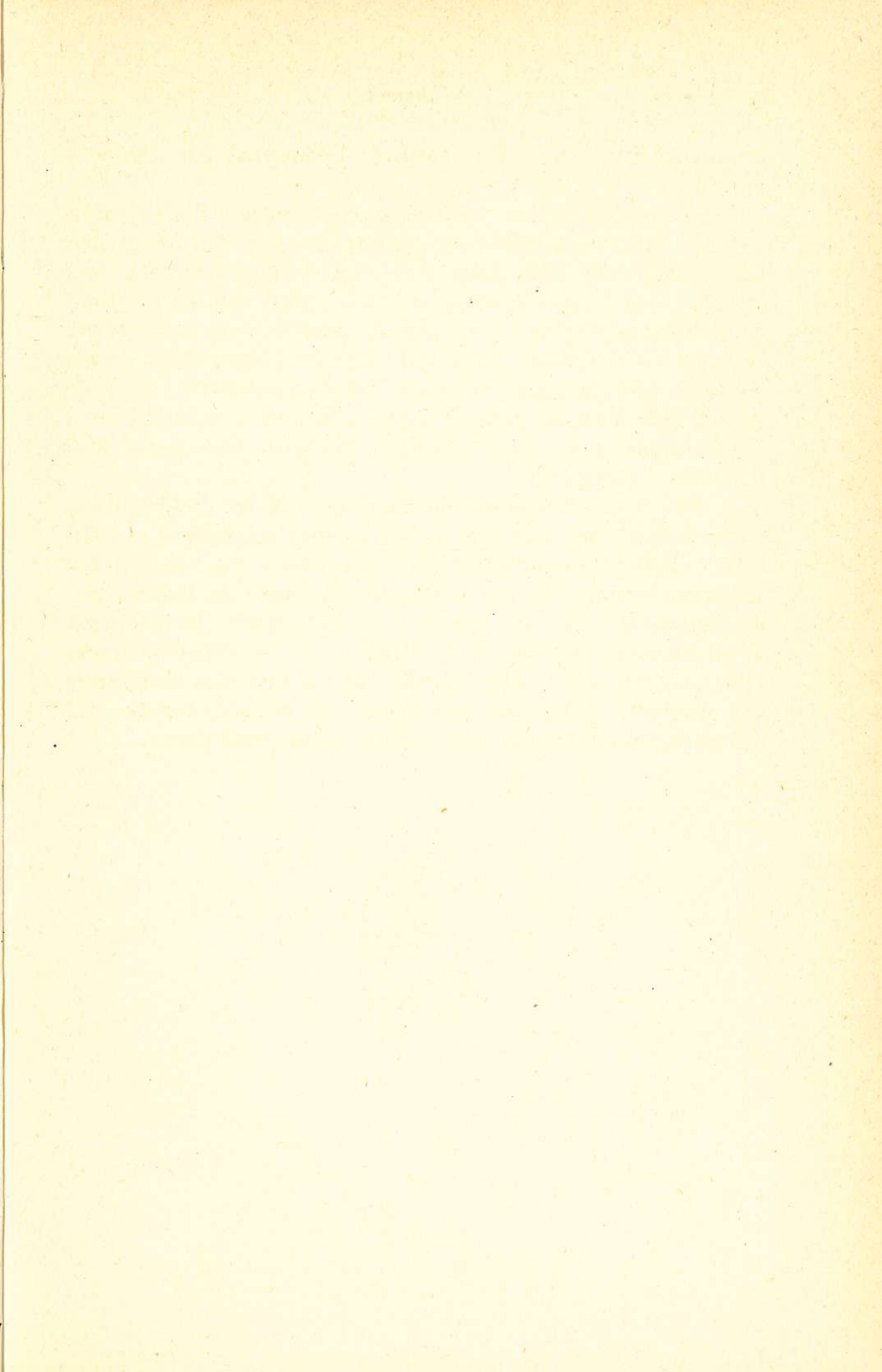
Man skördade år 1887. Det var en märkespunkt. Det bör-
jar nämligen ett nytt skede i vårt lands söndagsskolehistoria. Då
fick det i sin begynnelse varande arbetet det förenande stöd, som
det nödvändigt behöfde och som har utvecklats och lett detsamma
till det plan, på vilket det för närvarande befinner sig. De be-

hövliga krafterna, de saken hängivna personerna gav Herren i sin tid.

Så uppstod Ev. lut. söndagsskoleföreningen i Finland. Den begynte vårda och sköta det dyrbara arv, som den föregående tidens banbrytare hade lämnat efter sig. Hög är i sanning dess uppgift. Den är av evighetsnatur. Den strävar nog att uppfostra de små också för tiden, men dess huvudsyfte är att dana sådana lärjungar, som i tiden längta till de eviga boningarna. Därför vill den utan att fästa avseende vid dagsopinionens växlande åsikter och mången gång kortsynta strävanden förkunna det i Kristus uppenbarade rikets sanningar, det riket, som engång skall framträda i härlighet.

Då i Finland Söndagsskoleföreningen, nu har glädjen att fira en minnesfäst med anledning av sin 25 åriga verksamhet, ber den att få sända dessa anspråkslösa rader såsom en hälsning och tacksamhetsyttring till alla söndagsskolevänner och -lärare i landet, erinrande tillika om Herren Jesus härliga ord: „den som ger åt en av dessa små en bägare vatten — — — han skall icke bliva utan sin lön.“ Men framför allt vill den med sina brister och svagheter sjunka ned inför Herren för att tacka för den nåd och välsignelse, som den har fått i så rikligt mått åtnjuta.

Pris 75 penni.

Alkukoulu 3.

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9267

X

